Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувлу 1923 шера дена ● ШИНАРА, 27 ЯНВАРЬ, 1981 ШУ. ● № 12 (6502). ● Мах 2 кепик.

КЕРДА ТОЛАМАШ ДОАХАРГДА

Назрановски района совхозашкарча къахьегамхоша КПСС XXV съездехь цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумийн исторически решенеш кхоачаш а еш толаме къахьийгад дIаяхача иттлагIча пятилетке. ТIехкхоачашъяй паччахьалкхенга коартолаш, шекара свеклаш, бахьцадаараш, дулх, шура йохкара планаш.

ДIадахача шера хаоттаме хьалаш геттара во хиннадале а, тха боахамашкарча къахьегамхой дика аьттув бахьлар хьувкъам эсала боацаш культураш хьалхкее. План 15100 тонн йолаш паччахьалкхенна дIаделар 16511 тонн ялат, 18506 тонн шекара свеклаш, планагIа 17600 яла йоагIача. генараш — 2246 тонн, планагIа 2230 тонн долаш, планагIа хиннача тайпара 3500 тонн коартолаш. ХIаьта планал совгIа дIаденнад дулх 200 тонн, шура 310 тонн.

Дерригача боахамаша кийчдаьд 1981 шера хьувкъам кхебара мел эша фу, дика торонаш яьй юкъарча хьайбашта мошен, тIожен, концентрированни довзараш Iалашдара а.

Къахьегама овсарле занха йолаш балхаш чакхдоах «40 лет Октября», «Экажевский» совхозашка, совхоз-техникуме. Цу боахамаша ерригача технико-экономически хьоккхийи иттлагIча пятилетка планаш кхоачашъяьй. генарашнара дIайиккхача. Лакхъеннача материально-технически базахи Iалмане карагIдьниачохи пайда а эцаш чакхдоах цар культурай хьувкъам лакхбара балхаш. Iалманна вIаштIехьъяьнхача комплексагIен агротехнически мероприятешма яхарен чакхйоах цу совхозашна севообороташ, кийчду культураш дIаюв кхаш. Цул совгIа, Iалашду шоашта мел эша дикал лакха йола фу, вIашагIйохк массе хала болх бергбола механизаторий коллективаш, бокхха пайда эц органически минеральнии удобренеех. Цу гIулакхаша торо хулийт шершера хьувкъам дикагIа болаш культураш хьалхкее а тIа-тIа ялат дукхагIа даькха а.

ТIехь-тIехьагIа дукхагIа йоакх фермашка шура. ВIаштIехьдаьккхад хьайбаш дебаделга а. Таханарча дийнахьа планагIа хала деларел совгIа да уж. 1980 шера хьайбаш толаме Iаьтгара дахарех а цар продукци паччахьалкхенна дIалара планаш ханал хьалха кхоачашъярах а «Экажевский», «40 лет Октября» совхоза коллективаш массехказа лькар республикански газеташ тIа чIоагIдьча сийлен Улга тIа.

Тха района боахамашка дукха ба производстве хьалхалаттараш. Царех цаI ва «40 лет Октября» совхоза звеньевой вола Кодаоев Бахьауддин. ДIадахача шера 200 гектара тIа хьажкIаш хьалхкевир цуй звенос, гектара тIара 50 центнер а йоакхкаш. Цу совхозе Евкуров Жабраьила звенос 270 гектарах хIаране тIара 34,1 центнер хьажкIаш лькай. Совхоз-техникуме къахьегача Котиев Дауда звенос 100 гектара тIа кхеьяр хьажкIаш. 45 центнер хIара гектара тIара а йоакхкаш чубера цар а шоай хьувкъам. Цар санна беркате къахьийгад «Экажевский» совхозе хьажкIаши коартолаши кхееча Гайтов Татархана, Евлоев Хьажбикара, яхьбараша.

Дика толамаш даьхад «Назрановский» совхоза звеньевойша а. Озиев Сайпудина звенос 100 гектара тIа кхеьяр шекара свеклаш. Цар хьувкъам чубенаб хIара гектара тIара 285 центнер а йоакхкаш. Хьинаре къахьийгад хIара гектара тIара 13.7 центнер генараш даьхача Цолоев Дауда звенос. Из хьувкъам цар чубенаб 200 гектара тIара. 550 гектара тIа шоаш кхедаь ялат чуденад хIара гектара тIара 27 центнер а йоакхкаш Ленинан Къахьегама Цеча Байракхех орденаш лелаеча Евлоев Мохьмада кулгалдеча совхоз-техникумерча звенос.

Дукха ба тха хьайбай боахаме хьалхалаттараш. «40 лет Октября» совхоза доярхас Даурбекова Зинас хIара ше доалдеча Iаттагара 4658 килограмм шура яькхай дIадахача шера, план 3000 килограмм йолаш. 4017 килограмм шура яькхай хIара ше хьожача Iаттагара цу совхозе къахьегача Дзаурова Мадината. Дугиева Сабейлас лькхай хIара Iаттагара 3671 килограмм, план 2600 килограмм йолаш. Дика къахьег «Назрановский» совхоза доярхас Мальсагова Марема, «Экажевский» совхоза доярхас Оздоева Золообака, ихьбараш. Кхо эзар килограммал совгIа я цар хIара Iаттагара лькха шура.

ДегаштIа доккха товр хина тIаьйцай тха кхаьнкеи фермашкеи балхаш деш боахача къахьегамхоша КПСС ЦК Пленума кертгера доставиш дувцаш йола проект. Укх кердача пятилетка хьалхарча шера соахкарчул дукха дукхагIа паччахьалкхенга ялат, коартолаш, генараш, бахьцадаараш, шура, дулх дохка дезаш да тхо. Планаш йоккхий ле а кхоачашъюларгйолаш я.

Ала деза, укх шера хьалкхебергболча хьувкъама оаха дика лард елла хилар. Агротехнически дикагIйолча хена гурахьа дIадийнад 9500 гектара тIа ялат, хIаьта хIанз дика дегIадоагIаш а латт. Бlаьсти дIаюарг мел йолча культураштa хьалхе а элбь аьхай, органически минеральнии удобренеш а тайса хьаьнъяьй.

Укх бlаьсти 3900 гектара тIа дIае еза тха хьажкIаш, 3410 гектара тIа генараш, 710 гектара тIа коартолаш, 485 гектара тIа шекара свеклаш, 4700 гектара тIа доакъара лаьрхIа культураш. ХIаьта царех дукхагIъяраш кердача индустриальни технологегIа кхеергья.

Еррига уж культураш дIаюаргйола лаьтташ механизированни отрядаштен звеноштен тIачIоагIдаьд. ХIанз укх деношка тIатеIIа шоай юкейиса техника тоаеш, гурахьа дийнача ялаташта подкормка еш, органически минеральнии удобренеш тувсаш боахк тха района механизатораш.

Партеи правительстван еча йоакхонна жоп а луш кхы а хьинарегIен толамагIеи къахьегаргда района юрта боахама къахьегамхоша укх кердача пятилетка хьалхарча шера.

Х. АЛБОГАЧИЕВ,
Назрановски района юртбоахама управлене кертгера агроном.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

Творчески къахьег

Укх тIехххьарча шерашка вай республикерча промышленни предприятешта юкъе меттел ерригсоюзни социалистически яхье а даим хьалха латташ хьайоагIарех я СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллектив. ДIадахача шера дерригача технико-экономически хьоккхамий план тIехкхоачашъярах КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара уела ЦIе байракх а луш, республикански сийлен Улга тIа йихьай из. Парте аргIанарча XXVI съезда сийна къахьегама вахте эгтача предприяте химикаша денгара денга шоай къахьегама толамаш тоадеш дIадоладаьд цхьайтталагIча пятилетка хьалдара шу. Январа хьалхарча шин декада заданел совгIа цар арахийцай эзараш сомий мaькa тайп-тайпара химически продукци.

Предприяте коллективо доахача толамашта юкъе дизза дакъа лоацаш ба рационализатораши изобретателаши. ХIара шера цар производствана юкъехухьача кердадараша бlаьш эзараш сомий пайда бу паччахьалкхена. Заводо арахецача ерригача продукцех 78 процент гаргга яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. Из толам боакхача доккха дакъа лаьцад цар. Производства эффективности балха дикали лакхъяра лоаттабеча къовсаме хьалхалаттараш а новатораши рационализатораши ба. Царех цаI ва КИП-а цеха къона рационализатор Тимошенко Валерий. Грозненски № 1 йола технически училища чакх а яьккха цо укхаза къахьега ши шу совгIа ха мара яц. Цу лоацача хана боккхагIйолча новкъосташа деш дола хьехар дика хьаэцаш. шийболх кIоаргагIа боза гIерташ хиннача Валере толамца карасрзайир № 132 йолча технологически цехера КИП-а эксплуатаце средстваш. Ше къахьегаш волча цехе эггара дикагIвола рационализатор лоархIача во каст-каста производствана юкъехкухь кердадараш. «Предприяте дикагIвола рационализатор» аха цIи еннай цунна.

ИттлагIча пятилетка тIехьарча шера тIехдика производствени хьокхамца а даьха ший толамаш тIа-тIа тоадеш болх бе йолаеннай парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект чIоагIа къоабалъяь хьалльацача предприяте № 108-110 йолча цеха коллектив. ДIадахача шера планагIа лаьрхIачул совгIа цо арахийцар 200 эзар совгIа соме мaькa йола тIехдика продукци. Коммунистий форума накъайодача цеха коллективо укх шера а хIара сменагIа тIехдика эгилел арахецара норма 105 процентал чухьнахьа йоацаш кхоачашъяьй. Цехе дикагIа лоархIачарех я аппаратчик Жукова Любовь керте латта смена. Массаза я технологически режим ийса лелаю цо.

Грозненски химически завода КИП-а цеха дикагIйолча участкай цIераш йоахача хана эггара хьалхарчарна хьоакаю мастер Гуреев Александр Семенович керте латтача участка коллектив. Грозненски № 1 йолча технически училище 1970 шера чакх а яьккха КИП-а йиьлагIча разряда слесарь волаш дIаболабир цо ший къахьегама никъ. Цу тIа на саца чIоагIо йир Александра. Ше болх беш воллаше а Грозненски химико-технологически техникума сайрийнара отделени чакхъяьккхар цо. Цох дика организатори кулгалхой хургхилларах шех боацана цеха кулгалхоша тIехьаюсача участкана керте оттаю къона мастер Александр Семенович. Шийх бенна тешам по боабанзар. Дукха юкъ ялалехьа цехе эггара дикагIа йола участок а лоархIаш болх бе йолаелар цун коллектив.

Дика кулгалхой производственнии хиларал совгIа цехерча рационализаторашта юкъе толашагIа вола рационализатор лоархIаш а ва Гуреев Александр.

СУРТА ТIА: № 108-110 йолча цехерча КИП-а приборашa хьахьокхар дIаладайташ я аппаратчик Л. Жукова. (шоллагIча сурта тIа) КИП-а прибораш тоаеш ва слесарь, дикагIвола рационализатор В. Тимошенко. (кхоалагIча тIа) КИП-а приборий даннеш на хьожаш ва участка мастер А. Гуреев.

С. ХУГАЕВА суртнаш.

Хьинар айденна

Надтеречни района «Знаменский» совхоза къахьегамхоша шоай торонашка а хьежа социалистически декхар тIаьйцадар-укх Iай шоай ремонт е езаш йола еррига тракторaш январь бутт чакхбоалаш тоаяь йоахаргйолаш.

— ДIадахача шера йиьлагIча квартала планагIа 16 трактор тоае езаш дар тхо, — йоах мехмастерской заведующе КПСС член волча Алхатов Бориса, — хIаьта оаха тоаяьй 24. Царех ахаш гусеничаш я. Укх Iай еррига тха тоае езараш 32 трактор яр, цу юкейисача 8 тракторах а 5 кIаьзле тоаяь мастерскера араьлхай, кхы 3 трактор а сиденна тоаеш доахк тхо. ТIаккха тхоай низаш тIахьоргда оаха ма хулла сихагIа еррига тIехьайийза лелаю инвентарь тоаяь яккхара а.

Боахаме дукха ба хьинар ца кходеш къахьега механизатораш, йоккха опыт йола слесараш, кхы специалисташ. Царех цаI ва токарь Джагаев Ваха. Эшача хана токара дарел совгIа сварщикна балхаш а кхоачашду цо. Из санна дика къахьегаш ва слесарь-аппаратчик Хасбулатов Iийса а. ХIара шер-шера шийна декхар тIаьш но кхо трактор тоаяь йоаниxаргйолаш. Дика кхоачашдир цо ший декхар укх шера а. Пхийтта шера къахьег совхозе медник-инструментальщик волча Алиев СаIид-Мохьмада. Цох я кезача хана слесарь-наладчик хул. Из санна массехи тайпа говзалаш йоахкаш кхы а болхлой ба мехмастерске. Царех ва мотораш тоадеш вола Ахтаев Маду. Мотораш санна дика тоаю цо передачай коробкаш, трактора тIехьашкара мосташ. Уж балхаш кхоачашдарел совгIа мехмастерскерча коллективо техника тоеча тIахьокам лоаттабеш а ва Маду. Цо гучаьккхар заводе ремонт а яь хьабенача мотора цигача ялийта хинна брак.

Совхозе техника тоаю бригадни подрядагIа. Хьинар ца кходеш къахьег дуккха механизатораша. Къаьстта трактораш дика тоаеш хилар ах белгалбаьннаб комсомольцаш Яхаев Хьасанбики Хамидов Iийсаи.

Мехмастерскерча болхлоша санна хьинар ца кходеш къахьег отделенешка техника тоаеш боахача механизатораша а. **М. ХУМАДОВ,**
Надтеречни района радио корреспондент.

УКХ ШЕРА 25 ЯНВАРЕ ШУРИЙ ФЕРМАША БАЬЧА ВАЛХА ХЬОКХАМАШ ГОНТАШ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	ХIара Iаттагара дийнахьа яьккхар (кгр) 1980 шера 22 январе	ХIара Iаттагара дийнахьа яьккхар (кгр) 1981 шера 22 январе
Ачхой-Мартановски	3,9	3,9
Грозненски	4,3	4,3
Гудермесски	4,5	4,8
Малгобекски	2,3	3,1
Надтеречни	2,1	2,4
Назрановски	4,1	4,3
Наурски	4,8	4,6
Сунжевски	4,0	4,3
Урус-Мартановски	4,3	3,9
Шалински	3,6	3,8
Шелковской	6,0	6,0
Республикие гIоххе	4,3	4,3

ФУ ХЬАЛ ДА ХЬОГА, КОМСИЙ КХА?

НАЬХА БЕЗАМ БОЛИЙТА БЕЗА

Укх шера 6 январе «Сердало» газета тIа ненатехе яр «Фу хьал да хьога, комсий кха?» яха Малгобекски районе комсаш лелаеча уггаре цхьайолча проблемех йола «Ингушский» совхоза бокхагIволча агронома М. Ярахмедова статья. Цу тIа дувцача дешай хьакъехьа газета редакцега письмош ух. Царех цаI — «Малгобекский» совхоза комсаш лелаечун I. Гарданова письмо ненатох тахан газето.

Аз лаьррхIа йийшай укх шера 6-ча январе «Сердало» газета тIа араяьнна «Фу хьал да хьога, комсий кха?» яхаш корта а болаш йола М. Ярахмедова статья. МагIалбикерча боахамий комсаш лелаеча отделенешка эгта хьал а цун бахьанаш а кейса хьагойт авторе.

КхоалагIа шу да со «Малгобекский» совхозе комсаш лелаеш воле. Кхы а совгIа латт тха совхозе комсий кхаинта Iунал дара гIулакхаш. Хьувкъам бала безаш йолча йоккхача комсий 327 гектара тIара 25 тонн комсаш яьхай тха совхозе дIадахача шера. ХIара гектара тIара лаьрхIача 76 килограмм мара хилац цох.

Цуи кертгера бахьан да комсашта лерттIа а ханнахьа а эшаш дола Iунал ца хилар. Белгалдаьккха доагIа дIадахача аьхки тха совхозерча хьувкъам луш йолча комсех вIаьха оасар ца деш 100 совгIа гектара тIара комсаш йисалга. Уьжал хIана яц аьнна йола комсаш йисар гIа тохалехьа хьал ца ехбаш. ГIа техачул тIехьагIа сов йола тIьовронгаш дIа ца йоахаш йисар 200 гергтача гектара тIара комсаш.

ДIадахача шера ялх гектара тIара комсаш лелаеш хилар со сай дезалца цхьана. Агротехника бокъонегIа доагIача тайпара царна де мел дезар дир оаха кулг-кара. Иовь бетта хьо царна бIарахьежача дог гIовдоаникхаш хоза яр уж. 50—60 гайдолг хьахила доладеннадар хIара кIотарга тIа. Цхьабакъда, лерттIа кийч а яь ханнахьа молхаш ца тохар бахьан долаш тедхар оаха селла къахьийта комсаш. Шиъ ахи тонн комсаш мара ялиэзар оаха лелаьча ялх гектара тIара. ПланагIа цхьан гектара тIара яха езареш мара хилац царех.

ХIара боахаме дукха дIаегIа комсаш я. Цара деча балхашта механизаци яра гIулакх геттара эсала дела. Комсаш дIакъовлара, бlаьстан юкъе ханнахьа тIера лаьтта дIадаьккха хьагучахара, молхаш тохара балхашта а кхоачамбеш яц техника. Мелла механизаци йича а кулг-кара де дезаш дола балхаш дукха да комсаш лелаеча. Цу балхашта нах тоъац цхьанна а совхозе.

«Боахама дерригача доакъошка болх бе тоъаргболаш нах бахаш йоккха юрт я СоагIанче. Бакъда, болх бе могаргдолча нахах 15—20 процент бараш мара балха арабалац...» йоах автора шийи статья тIа. Иштта йоккха юрт я тха совхозана лоархIаш йола Долаков а. Комсий кхашка болх бе хьаарабоала нах кхы а кIезигагIа ба тха совхозе.

Комсий кхашка болх бе нах ца тоъара кертгера бахьан боккъонца гучалъяккхалац автора. Сона хетачох, комсаш тIа болх бе нах раьза ца хилара бахьан да кулг-кара балхаш дерашта луш доза алапи кIезига хилар.

Бетта эггара визкъалагIа дола балхаш деш 100 процент норма кхоачашъяьча болхлочоа луш дола алапи 70—75 сом мара хилац. Из геттара кIезига да, сона хетачох. Шиъ-кхаь сахьата кув хьежа уйлаш дилача техникана а, хIаьта иштта 7—8 сахьата Iохайна вагIача хьахочов а доагIа из алапи. Цудухьа раьза бац нах комсаш лелаеча болх бе.

«Шин норма кхоачашъе еза» — аьнна хеташ ба цхьаболa кулгалхой. Шиъ, кхоъ норма кхоачашъе йиш хилча-м уж фу нормаш яр. Цхьацпаболча балхаш тIа цхьа норма а кхоачашъюлац мел чIоагIа ияа тIабахийтача а. Масала, ялх гектар комсаш лелаеш вар тхо къахьега бокъо йолаш вола шиъ саг — со, са сесаги, йоIи, воIи. Цул совгIа, тха дезалцара школе ухарех кхо дешархо а вар тхона новкъостал деш. Оаха ворхI саго кIирал совгIа ха йоайир тIа тохалехьа комсаш хьалъехкаш. Цхьан сага лаьрхIача шин беттан ах беттан балла болх ба из. Цу балхах тхога массанега кхаьча алапи ялх тума кхоачаш а дацар.

Цу балха сай даггара эттача норма кхоачашъе магавзар сона. ХIаьта со комсаш лелаяра балха опыт йолаш а моллагIа царцара болх дика бе вIаштIехьдоалаш а ва. Агротехника бокъонегIа комсаш хьалъехкаш хилча, хIара гов къаьст-къаьста хьалдехка деза, гIа техача комсий гаьнаш сов кхотаенна хургйоацаш цхьацадар ииннахьара кхьниахьара хьалдехка делаш а хул. Иштта, боагтIача тайпара болх беш хилча ах норма а кхоачашъюлац. ХIана аьлча, кхоъ, диъ пхиъ гов долаш я дукхагIйола комсаш. Дерига говнаш цхьана дIадехкаш хилча дийнахьара норма кхоачашъюлу, цхьабакъда, болх боагтIача тайпара хилац.

ДIадахача шера технологически карта тIа белгалдаьха кулг-кара де деза дерига балхаш ханнахьеи, агротехника бокъонегIа доагтIача тайпара динеи чакхдаьхар оаха оахош лелаеча хьувкъам луш йолча комсий ялх гектара тIа. Март бетта дена октябрь бутт боалца болх бир оаха тхоай комсий кхай тIа. Цунах тхона яздаь алапи 1900 сом да. Бетта юкъера лаьрхIача 59 сом мара хилац виънех цхьан сага кхоача алапи. Сона хетачох, из алапи геттара кIезига да йоачан — екхан. ЙIовхал — шелал ца къовсаш комсаш лелаеча болх беш волча сага.

Комсаш лелаеча болх бе нах хьатIа ца ахара а. хьабаькхараш балхашка ца сапара а кертгера бахьан из да, сона хетачох.

ЛурчагIа 40 совгIа гектарник вар тха совхозе. Соахка царех шин-кхо саг мара висанзар.

Юрташка бахача нахага цкъа санна дукхаза а дийцад сходаш еш а, вешта а, комсаш лелаеча болх бе безилга. нaха болх бе моттигхилийтара комсаш лелаю совхозаш Iоехка хиларах. Долчча беса дIаьвлча, кIезига алапи хилар бахьан долаш раьза бац нах из болх бе. Эггара хьалха цу деша уйла е еза совхозий а «Чеченингушвино» объединене а кулгалхошеи специалисташеи, дукхагIйола комсаш лелаяра балхаш машинашца дергдолаш гIулакх вIаштIехьдаккхалца йолча хана хIаьта а. Из ца дойя юкейисараш а йовра кхерам болаш я МагIалбикерча боахамашкара дуккха паччахьалкхен рузкъа дIадахийта дIаегIа комсаш.

Иштта боккхача доархIама да цхьаькха а — комсаш лелаяра балхашта ма могга дукхагIа нах Iомабелга. Из болх вIаштIехьбаккха боагIар совхозашка а ерригача школашка а. Из гIулакх а тесса леладу районе. Масала, алхха тха цхьан «Малгобекский» совхозе укх тIехххьарча шерашна курсашка 300 совгIа комсаш лелаераш Iомабаьб. цу гIулакха дукха паччахьалкхен ахча дIа а дохийташ. ХIаьта совхоза комсаш лелаеча цхе а бригаде кулг-кара болх бе араволараш верригаш а 15—20 саг мара хилац. Царех а дукхагIбараш комсаш лелае Iомабанза бараш ба.

МагIалбикерча боахамашка комсаш лелаеча лерттIа дIадахьара М. Ярахмедова белгалдаьхача гIулакхашца цхьана, хьаштдале царел хьалхагIа а, комсаш лелае дукхагIа нах Iомабе а беза, хIаьта комсий бешамашка болх берашта лерттIа алапи хилийта а деза. ТIаккха толамца дIагIоргда районе керда дIадаладаь — комсаш лелаяра гIулакх.

I. ГАРДАНОВ,
«Малгобекский» совхоза комсаш лелаер.

ХЬОНА, ДАЬХЕ, ТХА ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

1981 шера цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера дола Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхой

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

Производствана интенсификаци яра, продукци дикаллайяра, Iилма - техническо прогрессана карагIдаьннарех ма мегга дуккхагIа пайда эцара лерда тIа производства средстваш хаинга эша товараш ахарецара йоле 1981 шарахь хаиньбоахама планаш тIехкхочушъелга Iалашде.

Бахача наха эша товараш хьадари цар дикал айарх промышленноста деррига доакъой, республиканан ерригача предприятей, организацей эттара хьалхара декхар лараIа.

Уж декхараш кхочашдара цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера промышленни производства объем 2 процентал кIезигагIа йоцаш дуккхагIа хилийта. Продукци маьхала юкхара шера план 1981 шера 29 декабре кхочашъе а заданех совгIа 15 миллион сома из йохке а, цунца хаинга эша товараш 5 миллион сома, КПСС XXVI съезд хьаллача денга планал совгIа 3 миллион сома маьха продукци арахеца.

Къахьегама овсарле лакхьара задани тIехкхоачашъе, цуи чотагIа тIаикетача промышленни продукце 90 процентал кIезигагIа йоцаш арахеца.

Доагора - энергетически материальни ресурсаш пайда эцигга тоаде а цуи чотагIа кхое а:

— электрически энерги — 38 миллион киловатт-сахьат;

— Iовхал — 192 гигакалори;

— условни доагор — 37 эзар тонна,

— метали — 2,9 эзар тонна.

Планал совгIа 2 миллион сома кIезигагIа боаццаш пайда бе. Балх беш йола предприятеш техническо эргайоахийтен царна реконструкци ялтен, кердача лакха эффективни техниканца уж Iалашъелга сихде, прогрессивни технологи, къахьегамм производстваи Iилман лерда тIа вIаштIехьйоакхига юкъедоаладе. Уж балхаш дера чотагIа 5 миллион сомай кIезигагIа йоцаш экономическо эффект а.

Производствацара Iилма бувзам, Iилма - тохкама институтацара, проектни конструкторски организацецара, дешара заведенецара предприятей творчески гIулакхаш чIоагIде.

Рационализаторийи изобретателийи предложенеш шерагIа юкъедоакхуле а цар чотагIа 7,5 миллион сомал кIезигагIа доацаш ахча кходе а.

Арахецача хIаманна дIадоде метали энерги кIезигъе. Кердача лакха эффективни техникан юкъе продукцен 51 тайпа хьаде а кередерзаде а.

Дикала лекхара категори йола продукци ерриге арахецачун юкъе 30 процентага кхоачаш. Экспорте уйийтача товарашта конкуренци лелае мегар айде.

Производственни низалех мерттерча фондаш пайда дикагIа эца.

МЕХКДАЬТТА ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

— шера планал совгIа 15 эзар тонна мехкдаьтта, 10 миллион кубически метр газ яикха а 300 эзар сома маьха продукци йохка а, цунца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 3 эзар тонна мехкдаьттан 3 миллион кубически метр гази;

— тIехкIоарга буруш тоха техникан технологи юкъейоалаяра, буруш тохара балхаш вIаштIехьдоаккига эргадоахаш тоадара лерда тIа планал совгIа 4000 метр лоаман тIоенашта буруш тоха, царех 1981 шера 23 февраль тIакхочаш — 1000 метр. Скважинаш хьалю ха 3 процент лоацье, цуи чотагIа кхы тIа а шин скважина хьалье;

— мехкдаьтта мел миссал доал ха майдашка: КъилбаседаЭльдаровски Къулбаседа - Старогрозненски — КПСС XXVI съездага кхоачача хана; Къулбаседа - Брагунски Хаянальски — шу чахадалалехьа;

— тохкама бургаш тоха керда шин майде — Къулбаседа Октябрьски Малгбузаш - Аккоутски — дIалла;

— мехкдаьтаца йоагIача газа ресурсаех пайда эцигга 95 процентага кхачийта.

МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧА, МЕХКДАЬТТАХИМИЧЕСКИ, МИКРОБИОЛОГИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

— планал совгIа 4 миллион сома маьха продукци йохка;

— планал совгIа 30 эзар тонна линзаонтанови бензинаш 1300 тонна мехкдаьттахимически синтеза продукции арахеца, хIаьта КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 15 эзар тонна линзаонтанови бензинаши 100 тонна мехкдаьттахимически синтеза продукции;

— дикала лачкхьализен Знак йола продукци аттестаци е язача ерригача продукцена юкъе 41 процентага кхачийта;

— доагора - энергетически ресурсаех дикагIа пайда эцара чотагIа 30 миллион киловатт - сахьат электроэнерги кхое, цунца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 5 миллион киловатт - сахьат, условни доагор — 35 эзар тонна, йIовхале энерги — 190 эзар гигакалори;

— культурна - бытовойи кхе - карта эшаш товараш дIадахача шера хинача боарамал 35 процент дуккагIа хьаде, хIаьта планал совгIа 100 эзар сома маьха арахеца.

«ГРОЗЭНЕРГО» РАЙОННИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ГIОЛЛА

— планал совгIа 104 эзар сома маьха продукци йохка, цунца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 16 эзар сома;

— къахьегама овсарлен задани 0,5 процент тIехкхочашъе;

— материальни, къахьегаман, финансови ресурсаш кхоара чотагIа продукцега дIадодар 100 эзар сома лоцде а планал совгIа 98 эзар сом пайда бе а;

— 1 миллион киловатт - сахьат электроэнерги кхое;

— керда техника юкъейоалаярах 235 эзар сом экономически эффект а, хIаьта рационализаторски предложенеех — 100 эзар сом;

— Iилма лерда боарамех электроэнерги йIовхали промышленносте дIауэйтарга планал 1 процент лакхде;

— халкъа эша товараш планал совгIа 20 эзар сома хьаде а дохке а.

МАШИНОСТРОЕНИ МЕТАЛЛООБРАБОТКЕИ ГIОЛЛА

— 1980 шера кхачача боарамал 4 процент дуккагIа машиностроени металлообработкан продукци арахеца;

— планал совгIа 1,1 млн. сома маьха тайп - тайпара изделеш йохка, царца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 100 эзар сома;

— халкъа эша товараш планал 3000 сома дуккагIа хьаде;

— отталча заданел 0,2 процент къахьегама овсарле айе;

— 30 тайпа керда машинаш, оборудовани, автоматизаце средствашо приборашо кередерзае;

— продукце техническо боарамаш дикали айе, цун экономичность, производительность, тешаман йIаьха ахаш хилар лакхде. Ерригача продукцена юкъе дикала лакхара категори йола продукци 31 процентага кхачийта;

— кердача техника 65 тайпа, 58 дикагIйола технологически процессаш, къахьегам вIашагIболлар эргадоахаш тоадара 143 мероприяти юкъейоалаяра чотагIа машинаш еча производства эффективность айе;

— машинашкен оборудованеган дIадода метал кIезигдара а металлопродукцех дIахъастари доври дика лоздара а мероприятей система отта а яь чакхъехха;

— шин эзар тонна Iаьржан сийрда бос болаш металлаш, 1500 эзар киловатт - сахьат электроэнерги, 1200 тонна условни доагор, 1800 гигакалори йIовхал кхое;

— рационализаторийи, изобретателийи предложенеш юкъейоалаярагIа 600 эзар сом кходе.

ЯЙГАЧИ КХАЧАНИ ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

— халкъа эша товараш шера планал совгIа 4 миллион сома дохка, царна 1981 шера январе - февралъ, КПСС XXVI съезда сийна — цхьа миллион сома;

— дикала лачкхьалкхен Знак яара аттестаци е тийгача хIаман 58 модель кийчъе;

Социалистически-нешински шбкхея шера Нохч - ГIалгIай АССР къахьегамхоий шоэш цу кхобеин дегаш уралтен болх бар. ЦхьайтталагIа пятилетка чакхйоалача баьхар экономически социальни дегIадаккхара планаш харан хьаьхе кхочашъяра яьа лелаеш, КПСС XXVI съезда баха ма боагтIара кххьабаха гIоргаш цар керда толамаш даьхад республика хIама хьакхолла низаш дегIадоаладеш, толама кхоачадду съезда хьалхара социалистически декхараш. 1979 шерацо нийсдина промышленни производства объем 1 процент дуккагIа хийнай. Шера планал совгIа ахкай 28 млн. сом гарга мах бола продукца, цунца 48 эзар тонна мехкдаьттен газови конденсать, 42 миллион кубически метр мехкдаьттаца йоагIа газ, 900 эзар тонна высокооктанови автомобильни бензинаш, 200 тоннаш совгIа мехкдаьттахимически синтеза продукци, 400 тракторни прицеп, 7 эзар кубически метр хьу, 6 эзар тонна гIишлоний кIир, 260 эзар трикотажни чухьоаныа духхашу барзаьаш, 1,5 эзар тонна маькха - булкай, макаронаш, дукха кхийола продукци, къахьегама овсарле айира задани 100,6 процент кхоачашъюй. БIарчча хьайбоцца болха эффективности дикали айиний. Шоай низашца кхоачашдача гIишлой - монтажни болхай программа, наха чубаха цIеноши школаши хьаьхьара цхьа кхоачашъюй гIишлош хьалъеча организацеш.

Транспортниккша Iалашдеш хьалъбоахама моттьаш пассажираши дIа - юха кхувлар, дIа - юха лоаччо состоен пайда эцар тоаделд, кхочашдаьй товарооборотал бахача наха бытовой гIулакхаш дарен планаш.

Хьаттама хьалха эттуш боахар къадоаллаш а кхочашдьей хьайбойи хьаьта лелаиш йоахачен продукца дуккагIдена тайпаш кийчдара планаш. Пачхьалкхенга 1980 шера планаш совгIа дитнад 1 эзар тонна дуккагIа жиг, 10,5 эзар тонна баьцадераш, 4 эзар тонна соман, 715 тонна дуьл, 3 миллион фуьш, 1795 центнер тха.

Политически къахьегаман хьинар чIоагIа айдаенача хьаха КПСС XXVI съездага кийчъе бе республикан къахьегамхой. «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоаларе мерттера лостамаш» яха КПСС ЦК проект шоаш цар уттаю Iилма - техническо прогресс сихьара программа, болгаш а ду чакх а доах производства эффективность айхьара, халкъа эша товараш дукагIа арахецара, наха чубаха цIеноши дукагIа хьаьдара, мерта боахам айбара тIадерзадь гIулакхаш.

Вай Даьхе экономически оборонни низ чIоагIбеча, совьтийн маьшан оахар дIахо тоадара дутье Коммунистически партен ерахатьастан оттаел программа чакхйоахийта хьайдеш дика кебладем чIоагIа воIаш Нохч - ГIалгIай АССР къахьегамхоишь 1981 шера тIеэд укх лоахьара социалистически декхараш.

— швейни объединене йоачача ерригача продукцен юкъера дикала лакхара категори яр 33 процентага кхачайта;

— кхачан промышленносте продукце керда 6 тайпа кередерзаде;

— 50 эзар квадратни метр кIадаш 40 эзар квадратни дециметр хромови телата товараш кходе.

ХЬУН БОАХАМЕ ГIОЛЛА

— продукца маьхала лекхара план 60 эзар сома тIехкхочашъе, цунца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 10 эзар сома;

— хьуни культурена сомех 900 эзар сома маьха продукци хьае;

— планал 0,5 процент дуккагIа къахьегама овсарле айига Iалашде;

— планал совгIа 10 эзар сома культурна - бытовой товараш арахеца;

— 1920 гектар кьона хьу, 40 гектар грецки бIарши дIадогIа.

«ТЕРЕК» ЯХАЧА МЕБЕЛЬНИ ОБЪЕДИНЕНЕ ГIОЛЛА

— планал совгIа 150 эзар сома маьха тайп - тайпара продукци 100 эзар сома маьха халкъа эша товараш, царца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 12 эзар сома дохке;

— нормативни - цIенача продукце задани 40 эзар сома тIехкхочашъе;

— къахьегама овсарлен план 0,2 процент тIехкхочашъе;

— цхьан сома товарни продукцега дIадодар кIезигдар цун чотагIа кхы тIа а 35 эзар сом пайда бе;

— 170 эзар киловатт - сахьат электроэнерги, 190 гигакалори йIовхал, 150 тонна условни доагор кходе.

МОТТИГЕРЧА ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

— задание совгIа 300 эзар сома маьха продукци йохка, цунца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 50 эзар сома;

— товарни продукцега дIадодар 65 эзар сома кIезигдаь, планал совгIа 60 эзар сом пайда бе;

— изделей 10 керда тайпа хьадалга кередерзаде;

— лачкхьалкхен дикала Знак яара аттестаци е 6 изделе дIаяла;

— 120 эзар киловатт - сахьат электроэнерги кхое.

ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЕЧА ГIОЛЛА

— мерттера фондаш производственни низалеш совгIа хьалье, подрядни балхий программах товарни гIишлоний продукца плани 1981 шера 20 декабре кхоачашъелга Iалашде, планал совгIа кхо миллион сома подрядни балхаш де. 200—230 эзар квадратни метр цIенош, 5 эзар моттиг йола школаш, 2 эзар моттиг йола дешна даза за йоацача берий учреждениш хьалъяьха;

— къахьегамо овсарле айаран гIишлош хьалъярга дIадодар кIезигдарен задани 1 процент тIехкхочашъе;

— Бригадни боахама расчет эргайоалаш тоае а дегIайоалае а. Кхы тIа 5 хозрасчетни гIишлош хьалъю бригада вIашагIйолла. Бригадни подряде метадегIа 40 процент гIишлоймонтажни балхаш де;

— КПСС XXVI съезд хьаллача денга подрядни балхийн товарни гIишлоний продукцен шин бетта план кхочашъе;

— шоай низача гIишлош хьалъяра шера хьокхаш каплиловаш 7 ноябрьга кхоачашъялга Iалашде;

— Нохч - ГIалгIай гIишлоний управлене домостроительни комбината проектни низалеш кередерзае, жилищно - гражданским гIишлош хьалъеча практикана шерагIа юкъейоалае НИС-84 яхача сере конструкцеш;

— гIишлой - монтажни балхийн гIишлоний материальни промышленноста продукцен дикал хаддаза айе, хьалъеча объектех 80 процентал кIезигагIа йоцаш «дикаш» «тIехдикаш» мах беш дIателе;

— материальни ресурсаех дикагIа пайда эцарен кхом беш дIахьийтаран чотагIа кходе;

— Iаьржача металлий прокат — 900 тонна;

— хьун материалаш — 1500 куб. метр;

— цемент — 2000 тонна;

— халкъа эша товараш планал совгIа 5 эзар сома арахеца.

ГIИШЛОШЪЕЧА МАТЕРИАЛИЙ ПРОМЫШЛЕННОСТА ПРЕДПРИЯТЕШКА ГIОЛЛА

— планал совгIа вIашагIъехна эшна бетон шин эзар кубически метрал дуккагIа, шин эзар тонна цемент, шин эзар квадратни метр облицовочни Iовгаш, 40 эзар кубически метр гIишлошъю жагIа арахеца, продукци маьхала лекхара план 1981 шера 30 декабре кхоачашъе а 400 эзар сома из тIехкхоачашъе а;

— халкъа эша товараш планал совгIа 5 эзар сома арахеца.

ТРАНСПОРТЕИ БУВЗАМЕИ ГIОЛЛА

КЪУЛБАСЕДА-КАВКАЗА МАШИННАЬКЪА ГРОЗНЕНСКИ ОТДЕЛЕНЕ ГIОЛЛА

— мухь тIаботтара задани хана хьалха кхоачашъе, хIаьта цул совгIа 56 эзар тонна халкъбоахама моттьаш дIадаьхе, царех КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 10 эзар тонна;

— мохьаш дIа-юха кхеьхьаре план 46 миллион тонно-километраш тIехкхочашъе, царца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 12 миллион тонно-километра;

— къахьегама овсарле планагIа йоагIачул 0,1 процент айе;

— моттьаш кхьхьарга дIадодар кIезигде а планал совгIа 43 эзар сом пайда бе а;

— оттаьча вагона нормал совгIа белача моттьаш повалашца 4,5 миллион тонна моттьаш дIадаьлье;

— моттьаш кхьхьара вагонаш тоарех дикагIа пайда эцара чотагIа ух 2000 единицал кIезигагIа йоацаш муттаьхи;

— 610 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

«ПРОММЕЛДОРТРАНС» ГРОЗНЕНСКИ ОБЪЕДИНЕНЕ ГIОЛЛА

— хаьлбоахама моттьаш кхаьхьара, ук тIадоттаран iодаран балхий план хана хьалха кхоачашъе, хIаьта кхы тIа а 150 эзар тонна дIа-юха дахье а 50 эзар тонна чакхдаха а, царца КПСС XXVI съезд хьаллача денга кхоачаш — 15 эзар тонна дIадаьхе а 10 эзар тонна чакхдаха а. 1979 шера боарамга дахлача вагонаш саца ваттар 1,5 сахьата кIезигде. Къахьегама овсарле планагIа йоагIачул цхьа процент айе. Планал совгIа 30 эзар сом пайда бе.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ТРАНСПОРТНИ УПРАВЛЕНЕ ГIОЛЛА

— моттьаш дIа-юха кхеьхьара план 35 эзар тонна тIехкхочашъе, хIаьта грузооборото — 800 эзар тонно-километраш, царца КПСС XXVI съезд хьаллача денга йоагI-йоагIар 30 эзар тонна 300 эзар тонно-километраш;

— пассажираш дIа-юха бигара задани 4 миллион пассажиро-километраш 70 эзар мах тоннаж километраш тIехкхочашъе;

— горедайкан горедашта кьеьран маршруташ хьа-хьаьхьа лелаш тоаде а машинаш лелара юкь лоацъе а;

— моттьаш дIа-юха кхеьхьарга дIадодар 1,2 процент кIезигде а цуи чотагIа 100 эзар сом кходе а;

— 1200 тонна автомобильни бензин 300 тонна дизельни доагора кходе;

— планал совгIа 36 эзар сома маьха бытовой гIулакхаш де.

ГРОЗНЕНСКИ АВИАОТРЯДЕ ГIОЛЛА

— пассажираши моттьаши дIа-юха кхеьхьара 1981 шера план 28 декабре кхоачашъе;

— планал совгIа шин эзар пассажир дIа-юха вига а 50 эзар гектар хьртболама культурашта удобренеш тоаса а;

— халкъа боахама авиаце гIулакх дара шин бетта план КПСС XXVI съезд хьаллача денга кхоачашъе;

— къахьегама овсарле планагIа йоагIачул 0,5 процент айе;

— 60 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 600 тонна доагора 30 тонна авиамасло кходе.

БУВЗАМА ПРЕДПРИЯТЕШКА ГIОЛЛА

— бувзама средствашца гIулакх дара шера задани 100 эзар сома тIехкхочашъе, цунца КПСС XXVI съезд хьаллача денга кхоачаш — 20 эзар сома;

— планал совгIа бахача наха 60 эзар сома бытовой гIулакхаш де;

— задание совгIа юртахошта 100 телефон 300 радиоточки [illegible];

— почта цхьалха шахарен йоагIача дIакхочийтарен комплекса хьалхара арIа, АТС-6, АТС-4, гор. Грознера горедашта юкъерча станце хьалхара арIа болх бе йолавийта;

— 50 участко почта моторизовании дIакхухьилга юкъедоаладе;

— КПСС XXVI съезд хьаллац Веденски районе телевизионни вещане шоллагIа программа тешаме хьахьоахара зона шерье а Эрсеной яхача юрта сийрда бос бола ретранслятор болх бе йолавийта а;

— Наурски районе телевизионни сигналаш тешаме тIаэцалга Iалашде;

ЮРТА БОАХАМЕ ГIОЛЛА

Лаьттах, техникех дикагIа пайда эцара, производства технологи къахьегам вIаштIехьбоакхилган эргадоахаш тоадара матагIа:

— гектара тIара боала хлебай хьувкьам 23 центнерга кхачийта, цунца хий декхача — 35 центнерга, дерригача боахамашка гуаду хлеб 500 эзар тоннал кIезигагIа ца хилийта;

— пачхьалкхенга 135 эзар тонна хлеб дохка, цунца 55 эзар тонна маьхе сорташ; 145 эзар тонна баьцадераш, царех 90 процент стандартни дараш; 9,5 эзар тонна картолаш; 185 эзар тонна шекара свекла; 70,5 эзар тонна сомаш; 96 эзар тонна комсаш; 2,8 эзар тонна докъадаьча тIаьмна [illegible]

— хьаьра лоькIача Iаттагара 2100 килограм шура яикха, хIара яхача котама тIехьара — 200 фуь, хIара устагIагара — 4,3 килограмм тха;

— пачхьалкхенга 30,3 эзар тоннал кIезигагIа доаццаш дуьл, 93,5 эзар тонна шура, 96 миллион фуь, 4600 тонна тха дохка;

— 1981 шера 1-ча январага доннай хьайбаш — 172 эзар, царца етт — 587 эзар хилийта, жа — 650 эзар, хьакхарч — 150 эзар, оалхазараш — 2 миллион, царца 300 эзар ялхо котамаш;

— хьайбай продукце дикал айе. Пачхьалкхенга дохка доннай доахан 315 килограммал, хьакхарч — 110 килограммал, жа — 30 килограммал, 1 сортагIа йола шура 65 процентал кIезигагIа ца хилийта;

— шера 40 доакъара цех болх бе дIаяла. Моша доалъарам повалара 150 эзар тонна чухоаргIона хьаха кIоагарч хьаде;

— хьайбашта 200 эзар тонна йол, 198 эзар тонна чо, 80 эзар тонна сенаж, 730 эзар тонна силос, 32,5 эзар тонна болца хьаар хийцде;

— 4,1 эзар гектара тIа комсаш дIайогIа.

ТОРГОВЛЕ, ОБЩЕСТВЕННИ КХАЧА КИЙЧБЕЧА, БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДЕЧА, КОММУНАЛЬНИ БОАХАМЕ, ДОАГАРА ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

ТОРГОВЛЕ ПРЕДПРИЯТЕШКА ГIОЛЛА

— бахача нахага шера планал совгIа продовольственни промышленни товараш 6 миллион сома маьха дохка, царца КПСС XXVI съезд хьаллача денга цхьа миллион сома;

— бахача наьха хьалтен дизагIа кхоачандара духьа эшаш эша товараш 39 миллион сома товарооборота юкъедоаладе, царца децентрализованни чотагIа — 24 миллион сома, республикан промышленни предприятешна планал совгIа арахецарах — цхьа миллион сома;

— гIулакх дара культура айе, кхы тIа а промышленни предприятешка хьалтагIа а деча заказех товараш дохка 10 тика хьоалла, лачкхьалкхен торговле самообслуживане еш дохкача дерригача товарах — 50 процент, потребкооперацо — 70 процент хилийта.

БАХАЧА НАХА БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДЕЧА ГIОЛЛА А

— республикан бахача наха планал совгIа ерригача министерствашка, ведомствашка, предприятешка гIолла 210 эзар сома маьхал кIезигагIа ца хилийта.

БАХАЧА НАХА БЫТОВОЙ ГIУЛАКХАШ ДЕЧА МИНИСТЕРСТВЕ ГIОЛЛА

— бахача наха планал совгIа 40 эзар сома маьха бытовой гIулакхаш де, царца юртахошна — 15 эзар сома, царех КПСС XXVI съезд хьаллача денга догI-догIа 7-и 3-и эзар сома;

— отталча заданел совгIа 0,5 процент къахьегама овсарле айе, хIаьта фондаш хьаьур, 1980 шерацо нийсдича, 16 процент;

— 50 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое;

— бахача наха бытовой гIулакх деча керда 8 тайпара форма кередерзае;

— балха дикали культуран лакхъе.

ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНИ БОАХАМА МИНИСТЕРСТВЕ ГIОЛЛА

— республикан бахача наха планал совгIа 800 эзар сома коммунальни гIулакхаш де;

— горэлектротранспортаца планал совгIа 250 эзар пассажир дIа-юха вига, планал совгIа 500 квартира газ чуйилла;

— 800 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое;

— республика наха чубаха цIеношин йIовхал тела боахаме 1981 шера 5 октябрь тIехкхачалехьа Iа декхара кийча хилийта;

— планал совгIа 60 эзар сома бытовой гIулакхаш де, царца юртахошна — 20 эзар сома.

ДОАГОРА ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

— товарооборота план 30 эзар сома тIехкхочашъе, цунца КПСС XXVI съезд хьаллача денга — 5 эзар сома;

— обращене издержкаш кIезигъе а кхы тIа а 15 эзар сом пайда баккха а;

— 1981 шера 15 ноябрь тIехкхачалехьа потребителаш доагорца Iалашба.

ХАЛКЪА ДЕШАРЕ, УНАХЦIЕНО ЛОРАЯРГА, КУЛЬТУРЕ ГIОЛЛА

— массе а кьаьара юкъара дешар дIахо дегIадоаладара а эргадоахаш тоадар а, дешархой контингент 10 класс школашца юсига Iалашде;

— базови предприятей, колхозий, совхозий коллективашцара дешархой къахьега Iомабечара школей бувзамаш чIоагI а де шер а де. 9—10 классашкара дешархой къахьега Iомабера кIоартаьхча курсага боалар чакхдаккха;

— школей дешара-материальни база дIахо чIоагIъелга Iалашде;

— бахача наха медицински медикаментозни гIулакх даларга а культура а ма мегга айе, къахьегамхошта йиза диспансеризаци ялга Iалашде;

— дарбан-профилактически учреждений балха практикана диагностика, дарба дара. къахьегам вIаштIехьбаккхара кердагIа йола методаш медицински Iилмана хIинзарча зама карагIдаьннарий лерда гIа юкъейоалае;

— 1981 шера краеведчески изобразительни искусстван музейшка 3800 экскурси е, 100 дIа-юха йола выставка вIашагIйолла, 100 эзар сага гIулакх де;

— театраша, концертни организацешка 5000 спектакли концерти оттада, 950 эзар сага гIулакх де;

— республикан библиотекашка гIулакх деш бола нах 47 процентага, книгаш дIателарах 10350 эзарнега кхачийта;

— Iан замалахьа болх бере культура учреждениш 1981 шера 1 октябре кийчъяь яза;

— физкультураи спортаи занятешка ухараш 403 эзар саг хилийта. ГТО значкист — 130700 саг, массови разрядий спортсменаш — 115600 саг, спорте мастераш — 58, общественни инструктораш, тренераш, судьяш — 51500 саг кийчъе;

— гор. Грозне 400 моттиг йола «Юность» яха кинотеатр хьалде доладе а 10 [illegible] а яь болх бе йолавийта;

— кино хьокхара план массо а хьокхамашта 1981 шера 25 декабре кхоачашъе.

* * *

Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша КПСС ЦК, КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель нох. Л. И. Брежнев кертедаьттача цун Политбюрона тешам лу 1981 шу — цхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу, КПСС XXVI исторически съезда шу республика экономикеи культуреи дегIайоалалоча керда толамаш дахарца, белгалдоаккхаргхилорах, вежарашка йолча Къулбаседа Кавказа автономни республикашцеи Херсонски областацеи яхье а баьнна коммунизм хьалъяра тIехье, вай Даьхен экономически оборонни низ чIоагIбара тIехьа дерригача халкъо лерттабеча къовсама юкъе даьха ма доагтIара даьха шоаш юкъехьоргхиларех.

Социалистически декхараш тIаийцад Нохч-ГIалгIай АССР предприятейи организацейи къахьегача коллективашеи партийно-боахама актива собранеи.

Арменин ССР. «Электрон» цIе йолу производственни объединенин арахеца кийчъеш я «Наири» цIе йолу ЭВМ керла моделаш ЕС-1045 цIе йолу универсальни вычислительни системеш. Уж арахецара модернизаци а ю эрга яьхна цехаш, балха юкъе, йоалаьйна керла технологи. Иттлагiча пятилетка заданеш хана хьалха кхоачаш а дин КПСС XXVI съезда сийна предприятн коллективо тIаийцад доккхагIдола социалистически декхараш.

СУРТА ТIА: керлача техникана тохнамаш деш ба.

Э. ГАБРИЭЛЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КХЕТАМА БОЛХ ДIАХО ТОАБЕШ

ДОЛЛА ХIАМА НАЬХА ХЬИНАР АЙДАРА ТIАДЕРЗАДАЬД

Динача дог-уйлана накъабола КПСС XXVI съезда Малгобекски района къахьегамхой. КПСС ЦК соцамаш. КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме нов. Л. И. Брежнева даь къамаьл, XVII городской отчетно-хоржамий партийни конференце материалаш ларде а лувцаш, промышленность, юрта боахам дегIаккхувлара, идейно-кхетама болх, партийни а пачхьалкхен а дисциплина чIоагIъяра ховдамболла мероприятеш отталвй парте гор[illegible].

Къьастта терхам тIалоаттабаьб партийни организацей организаторски, идейно-политически болх айбара.

Хьинар чIоагIа айдена тIаийцар района къахьегамхоша «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалаяра кертте ра лостамаш» яха парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект.

Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара района промышленни предприятеша шерра социалистически ялх йоаржайир. ИттлагIча пятилетка продукци маьхала янихара йола производственни программа кхоачашйир 1980 шера 1 ноябре. Планал совгIа 3,8 миллион сома маьха продукци арахийцар, 43 эзар тонн мехкдаьтта, 138 эзар тонн бензин даьккхар, 8 эзар метр совгIа лоаман тIоанашка бурув техар.

ИттлагIча пятилетка планаши социалистически декхараши кхоачашдеча 3000 сага коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яьнхай. Яхье баьнвараш юкъе хьалха латташ хьабоагIа А. З. Галаев — № 19 йолча буровой бригада начальник, Л. А. Узиева — ВГПЗ оператор, П. Г. Белашов — МУТТ машинист, дукха кхьбераш.

КПСС горкомо беча балхах къоастаде йиш йоаца цун дакъа а хиина дIаэттад районерча боахамаша беча балха анализ елга. Дукха болх баьб «ТIехьабусараш боацаш болх бе» яха ростовчаний болам хьаллацара а из дегIаккхувлара а. Хьалха план кхоачаш ца еш хиина 58 чура производственни подразделенеш хIанз тIехьаюсарашта юкъе яц.

ХIара болхлочо, коллективо творчески къа а хьегаш, хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергдола хьалаш вIаштIехьадоах партийни организаце, вахара хьинаре позици лувцаш хургболаш кхабу района къахьегамхой.

КПСС городской комитето, юкхьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша бокхха терхи тIалоаттабаьб «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамо дIадехар вахаре кхоачашдара.

Идеологически, политико-кхетама болх тоабара, цун эффективности дикали лакхъяра, пропаганда агитацен формаши методаши тоаеш хувцара тIаерзаь мероприятеш, отта а яь, КПСС горкома пленуме чIоагIйир. Массайолча юкхьанцарча партийни организацешна хьайийлла партийни собранеш чакхъьлар.

«Халкъа боахаме къахьегама дисциплина дIахо чIоагIъярахи кадраш хувцалулга кIезигдарахи» бола КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС соцамо дIадехар кхоачаш а деш, районерча къахьегамхошта къахьегама кхетам дикагIа лувга дийцад КПСС Малгобекски горкома IX пленуме. Марксистско-ленински теори кIоаргга Iомаелга хьадийхар юкхьанцарча партийни организацешкара.

1979—80 шерашка политически экономически дешара юкъеэзар 6996 коммунисти парте ... боацараша, 1980—81 дешара шера я цифра дукха а лакхагIа я — 8069 саг.

Теори практикаца айхха ювзаш дешаш хилар ВГПЗ, «Малгобекнефть» НГДУ, УВР, № 3 йолча газови цехе, «Кавказ» яхача совхозе, № 6, 20 йолча юкъерча школашка, кхычахьа. Ишта йолча принципо вIаштIехьдаьккхар ладувгIараша къахьегама а общественно-политически а балха тIа хьинарегIа дакъа лоацилга, коллективашта торо елар райония социалистически ялхье хьалхара моттигаш йоахийтилга.

Пропагандисташа а кхьча идеологически кадраша а хадданза дешаредолаш гIулакх, дикагIа йола опыт дIайовзийтар семинарашка, городской газетага гIола. Юкхьанцарча партийни организацешна масткаста ладувгIар пропагандисташа шоашта тIадилла партийни декхар мяшта кхоачашду.

КПСС горкома бюрос хадданза терхам тIалоаттабу партийни организацеша беш бола кхетама болх Iилман ларда тIа чакхбахара, пропаганда а агитаци а массаза а вахарца ювзаенна, боахама, политически дешаш ховдамболаш къоастадара тIайийрза хилийтара.

КПСС горкома 45 лекторой докладчикой цахаддаш болх бу парте социально-экономически политика дIайовзийташ. Районерча къахьегамхошта цар довзийт мехка, республика, района хьалхашка латта кертера декхараш, уж кхоачашдара тIехьех нах.

Беррига идейно-политически балха лостам телара парте горкома бюрос идеологически комисси чIоагIъяьй. Цу комиссе заседанешка масткаста дувц района къахьегамхошта патриотически, интернациональни, атеистически, къахьегама кхетам балара гIулакх.

«КПСС Малгобекски горкомо идеологически кадрашца беча балхах» болча КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро соцамо белгалдаькха кхоачамбоацараш дIадахара парте городской комитето ховдамболла мероприятеш отта а яь чакхъяьхай, хьежай лекторийн докладчикийи составага, «Знание» яхача юкхьанцарча организацеша, агитатораша, политинформатораша беча балха чIоагIагIа тIахьожам лоаттабу.

Цунца цхьана районе идейно-кхетама болх чакхбоаккхача хIанз а дукха кхоачамбоацараш да. ОРСа, «Малгобекнефть» НГДУ, МХРУ, «Ачалуки» яхача заводе, «Советский», «Малгобекский» яхача комсаш лелаеча совхозий партийни организацешка революционни теори кIоарга а творчески а Iомьяра бола бехктокхам лаьгIбенаб, кхетама балха юкъера хIана а дIаьвнналц формализм. Къахьегамхошта экономически образовани лаара йоаггIаш йола йоакхо яц районни юртбоахама управлене кулгалхоша а.

ХIанзарча хано дIадехачоа дизза жоп луш яц ленинкни пропаганда а, атеистически а интернациональни а темах йола лекцеш кIезига еш наьна меттала. Лекцеш ешара планаш кхоачаш ца еарех я ВГПЗ, УБР, МУТТ, больница № 1 йолча юкъерча школа партийни организацеш.

Цхьайолча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша тIатеIIа къовсам лоаттабац кьаракъаш мелараьца, хулиганстваца, къоалаш дерашца, къахьегама дисциплина телхерашца.

Идейно-кхетама болх чакхбоаккхача е еза йоакхо ца еш я цхьайолча совхозий партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, юрта Советаш. Цхьайола юртбоахама продукци пачхьалкхенга йоанара план районо кхоачаш ца елга дувзаденна да идейно-кхетама болх лерттIа чакхбоаккхаш ца хиларца.

КПСС XXVI съезда даха ма доаггIа накъадаха кийчлуча хана района партийни, профсоюзни организацеша цахаддаш айбертба идеологически балха боарам, беррига болх тIаберзабаь хургба цхьайттлагIча пятилетка хьалхарча шера планаши социалистически декхараши толамца кхоачашдара.

Л. ШЕСТОПАЛОВА,
КПСС Малгобекски горкома пропаганди агитацен отдела заведующа.

ЛЕНИНГРАДСКИ «КРАСНОГВАРДЕЙЦА» МАРКАГIА

«Красногвардеец» яха производственни объединени — Нева тIарча города къьвагIа ярех предприяти я. Тахан из объединени — медицински техника кийчъеча мехкарча предприятешта юкъе лоархIамегIа ярех я. Цо арахеш хирургически инструменташ, оптически прибораш, ингаляторащ, функциональни диагностикана йола прибораш, искусственно цIий леладеш йола аппараташ, кхыдраш. Цун номенклатуре ерригаш а 350 цIи йола изделеш я. Царна юкъе я кхса йоллал мара йоккха йоацараши бIаь килограмм совгIа еза йола бIарчча комплексаши. «Красногвардейца» продукци чIоагIагIа къердаш а я дунен халкъашта юкъерча рынке а.

ХIанз объединене коллектив кердача доазонаш тIа яьнай. Толаме чакхъяьккхай 1980 шера — иттлагIча пятилетка тIехьарча шера — программа. Кареержаьй керда медицински техника — ингаляционни наркоз, пехнашта искусственни вентиляци еш йола аппараташ, цIий давлени юсташ йола прибораш — ерригаш а тхьаь итт цIи йола керда изделеш серийно арахецара методаш. Дика вIаштIехьяьккха медицински техника арахецара производственникашта новкъостал ду Ленинградски военно-медицински академе Iалмахоша. 1990 шера медицински техника шозза дукхагIа арахецарга кхоачаш лаьрхIад.

Антонов НЕПОМНЯЩИЙ,
АПН корреспондент.

ТОАДЕ ФУ ЛЕЛАДАРА ГIУЛАКХ

Хьувкъам лакха болаш культурни хьалкхеча комплексай мероприятешта юкъе боккха лоархIам болаш да фуна гIулакх. Из шутта хиларах КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои 1978 шера ноябрь бетта соцам тIаийцаб фуна гIулакх кердача накъа тIа доаккхаш. Лакха хьувкъам тергбола ялатийн, генарийн, баьцийн фу хургдола балхаш чакхдоахаш латт. Дукхьал фу кхедергдола боахамаш вIашагI а дехна из гIулакх промышленни ларда тIа даьнхад.

Фуна гIулакх тоадара дикка балхаш даьд вай республике. Дукхьал фу кхедара къьастта дола балхаш кхоачашдеш хьа колхози совхози я. Фу цIен дергдолаш а кхытIа де дезараш дергдолаш а йола цхьа моттиг хьалъяьй, хIаьта шинь кхы хьалъеш а латт. Цу боахамаша хьалкхеду а доккха а фу тIа-тIа дукхагIа хул. хIаьта 1978 шераца нийсдича шоазза алаззен дукхагIа а да. Цар мел дехна фу стандартагIа хила ма дезара, цхьоалагIча сортагIа хул. Гураьха ялаташ дIадийна фу 91 процент цхьоалагIчен шоллагIчен сортагIа да. хIаьта дIадийнача кIнн фу 96 процент — цхьоалагIча классагIа.

Iалашдаьд бIаьсти дIаюергйолча культурашта эша фу. Кена фух 93 процент цхьоалагIчен шоллагIчен классагIа да, гороха дар деррига а — цхьоалагIча классагIа. ДIадахача шерашка уж культураш дIаюера кондицех йоаца фу кхыча мехкашкара тIа а кхухьаш.

Къьастта дика балхаш чакхдаьхад бIаьсти дIаюергйолча культурай фу Iалашдеш Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Сунженски, Назрановски районашкарча боахамаша. Шерра-шера цхьоалагIча классагIа долча фуи культураш хьалкхеш Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе, «Атагинский» совхозе, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе, Назрановски района «Красное Знамя», «Россия» яхача колхозашка. Цигарча специалисташа кхетаду фуга хьежжа мара дика хьувкъам болаш культураш ца хулга. Цудухьа фу кхедера эггара дикагIдола лаьттеш хьакъоастаду, дикал лакха йолаш деррига балхаш чакхдоах.

ХIаьта а фу Iалашдара балхаш тахапарча дийнахьа дIа ма деххара лелац. Халахете а ухх тIехьарча шерашка кIах, маьнхах, рожах цхьаькха а керда фу юкъедоаладаьдац. «Ильичевка» яха районашка дIадувш хиина кIнн фу пайда луш ца хилар гучадаьннад. Юртбоахама опытни станце кхоачам хилла лакхаь репродукцех долча фух Iалашьяц республика колхозаши совхозаши. ХIаьта цига доакхха фу массаза а хила дезача стандартагIен цхьоалагIча классагIен а хилац. Цу станце цхьанна а шера кхоачашьяц рожан дунхача шерашка ювча баьцийн фу дохкара планаш. Цигача тIабийрзаза кхеду «Безостая-1» яхача кIнн фу. ТIехьарча пхе шера планагIа доаха дезар 3383 тонн долаш цар деккад 5569 тонн цу фух дола кIа.

Эшачох ахамел совгIа кийчду юртбоахама министерства колхозашкеи совхозашкеи. Эггара эсалагIа я цар материально-технически база. КIезига я тIа кхоале йола хьатташ, ялат цIенду машинаш, цхьанна а боахаме яц фу цIенду комплекс.

Удельни дозал кIезига да дукхьал цу гIулакха йолча «Сортсемпром» яхача объединене кийчдеча фун а. Цох 20 процент совгIа мара хилац. Из геттара кIезига да. Цун удельни дозал дIакхоачаде деза 40 процентага.

Кондицех дола фу Iалаш ца дар бахьан долаш дIадахача шера цхьоалагIча классех долча фух 53 процент мара мукх дIабийнабацар. хIаьта рожь — 25, кен — 33, дуга — 19, генараш — 48 процент.

Кондицех доаcача фух кен дIабийнаб «Серноводский» совхозе. 500 центнер фуна лаьрхIа бола кен шийт хаинахьа цIен а ца беш цуа тIабелар 83 процентага кхаччалца Iолохдалийтад. ХIаьта а совхоза керттерча агронома У. Башаева 1979 шера гураха дIабийтаб из кен. Цудухьа 16 центнер мара гектара тIара ца йоаккхаш цо эсала хьувкъам а белар. Ишта кондицех доаца фу дIадийнадар Шалински района «Юбилейный», «Октябрьский» совхозашка, Малгобекски района «Советский», «Ингушский», М. Горьке цIерагIча совхозашка. Цу тайпара масалаш халахете а, дукха доаладе йиш я. Цу боахамашкара кулгалхой, керттера специалисташ хьувкъама йоакхо еш хилча шоай фун гIулакхаш вIаштIехьдоахаргдар. Из цар лаьдац.

Фу Iалашдара деча балхашта юкъера кхоачамбоацараш дIа а даькка уж промышленни ларда тIа дахара геттара сиха концентраця е еза. ТIаккха низаш дIакхоачаргда мел эша кондицегIа йола фу Iалашде а дукха дикагIа хьувкъам болаш культураш хьалкхее а.

К. СТРОЕВА.
Нохч-ГIалгIай АССР пачхьалкхен фун инспекце начальник.

Доазол дехьара

Лаос керда вахар хьалдеш я

Пхи шу совгIа ха яннай къьнерча колониальни ханахи дунехача шерашка лоаттабаьча тIемахи юкейиса калонаш дIалтаре паькагIа бIубенна лаосски халкъ додаш дола. Цу хана доккхий толамаш даьхад халкъа боахама деррига доакъошка, образование, культура, уйахцIено лорайра сфере.

Овлангара социальни хувцамаш хиннад юрта боахаме — лаосски экономика лоархIамегIа долча даьнге. Халкъа Iаьдал мехка латтача шерашка вIашагIбеллаб 2800 совгIа кооперативни боахам. Пачхьалкхено чIоагIа терхам бу хIамаш дIаюв лаьтташ дукхагIа хилийтара, ирригационни гIерсаш хьалдара, юртбоахама машинашцей инвентарецей ахаркой Iалашбара.

Дикка доккхий толамаш даьхад промышленносте. Тахан Лаосе болх бе йолахлийтай республика боарамга диллача бокъонца йола гиганташ лерхIа йиш йола дукхха объекташ. ЛНДР массане а доккхал деш хIамаш да дешара даьхе карагIдаьнараш. Дени хоаш ца хилар дIаданкхара дукъала боаркабаь къовсам деррига къамал кампана хиина дIаэттаб, хIаьта хIаш мехка эггара хьалха хьахиннай дешана бола нах вIалла боацаш йола бIарчча провинцеши уездаши. Кхоачашъяьй наха чу баха цIенош, беррий медицински учреждениеш хьалъяра йола шерра программа. ЧIоагIа терхам бу къаман кадраш кийчъяра.

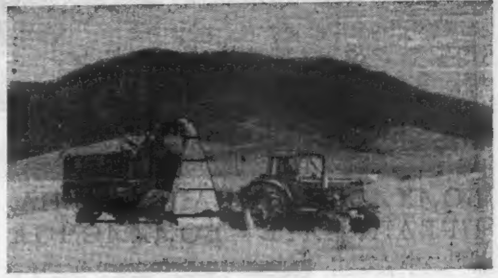

Уж толамаш даьхад массе оагIорахьара лаосски революци хьаллоацаш йолча Советски Союзо, Вьетнама, кхьча социалистически мехкаша массе тайпара новкъостал даьб ахьан долаш.

СУРТАШ ТIА: СССР-о техническа новкъостал а деш Свенгкуанг яхача провинце вIашагIъеллача «Латсен» яхача дукхача доавъоех латтача госхоза кхашка болх беш я советски техника.

Г. БЕРНАЦКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Лаоса нагирной халкъа-революционни союза член я кранонщица Келамон Суванам. Цо тIехдина болх бу Вьетьялана гаьна йоацаш йолча Тханонге юртбоахама техника мастерскеш хьалъеча. Советски Союзо новкъостал а деш хьалъеш йола уж керттера ярех объекташ хиина дIаоттаргья уххаза дукха доакъоц долаш вIашагIйоллача йоккхача агро-промышленни комплексе.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПЛАНЕТА КЪОНАЛ — МАШАРА ТIЕХЬА

Пхе дийнахьа — 19 январе денз 23 январе кхаччалца — Хельсинке хиннай машара, кхохкам кIаьдбара, гера дIадаккхара тIехьара кагирхойн студентийн Деррига дунен форум. 1975 шера Европерча изерамзленен цхьана гIулакхаш леладаран хиннача совещане ТIехьарча актана кIал кулгаш яддь йолча «Финляндия» яхача исторически Двореце хиннача цу дунен халкъашта юкъерча лоархIамеча вIашагIкхетара балха юкъе дакъа лоацаш хиннаб эггара тайп-тайпара политически динен лостамаш долча организацей пхи бIаь совгIа викалш, хIаьта иштта дунен халкъашта юкъерча дукхача организацей, цу даькъа ООН а, наблюдателаши.

Ерригача континенташкарча кагирхоша бахкийтараш Хельсинке бахкара бахьан да машара, кхохкам кIаьдбара, гера дIадаккхара гIулакха шоаш чIоагIа бехктокхаме лоархIаш уж хилар. Цудухьа хила доагIаш хиина хIама да кхохкам кIаьдбара политически тIемен аспекташ, герзаш Iоадара социальни экономически тIехьаленаш, царна доазув оттадара де дезараш, массанахьа а дизза а гера дIадаккхарга довлар, машар, къам шийна лоIаме хилар, социальни прогресс санна долча тIехьатетта йиш йоацача дешаша кертера моттиг дIалоацаш Хельсинкиски форума ден повестке хиина хилар.

Форума юкъе дакъа лоацарашка ше дахьийтача моаршаза письмо тIа Л. И. Брежнева белгалдаькхад «таким машар хулебалар яхарах кхоачам хилац — машар лорабе беза, из бахьан долаш къовсам лоаттабе беза, къона волча хана деnз машаре. доттагIал леладеш наха Iомавала веза, аьнна. Дукхьал из бахьан долаш форума балха керттера лостам ира дискуссеш ешш дерригача мехкий кагирхоша из керттера декхар къоастадара дикагIдола новкъаш тIатеIIа лехаш чакхбаьннаб. Юххера а, цхьадолча дешашта тайп-тайпара уйлаш хиннаяле а Хельсинке къоначоа коммунисташа, социалисташа, социал-демократаша, либералашеи радикалашеи, католикашеи протестанташеи — вай хана лоархIаме йолча ерригача идеологически политически течений викалаша яьр конструктивни диалог я.

ВIашагIкхетара тIехьарча дийнахьа Хельсинке беррига раьза а болаш тIаийцад машара, кхохкам кIаьдбара, гера дIадаккхара тIехьарча Деррига дунен форума тIехьара документ. Дунен кагирхой коллективни лоIам хьа а хьоккхаш, пхе континентера бахкийтараша белгалдаькхад, бокъонца йола дунен халкъашта юкъера кхерамзле тIема низаш вIашдухьала лоаттадара, герзаш Iоадара, эггара хьалха ядерни дараштa, доазув оттадара, дунен халкъашта юкъера проблемаш машара наькъаца къоастаяра,

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

кхохкама кхуврчаш дIадахара, империалистически диктата политикана дукъала латтара, политически кхохкама процесс кIоаргяран дунен ерригача районашка из дIайоаржаяран тIадерзадаь корта болаш ховдам беши дола гIулакхаш чакхдахарца мара хила йиш йоацилга.

Хельнкиски форума балха конструктивни итогаш машар безаш долча низий герзаш Iоадара дукъалерча, герзаш дIадахара, машар чIоагIбара, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяра тIехьарча боламе планета кагирхошен студенташен хьинаре дакъа лацара дола дика хIама хиина дIаэттай.

КЕРДАЧА ПРЕЗИДЕНТА ХЬАЛХАШКАРА КЪАЬНА ПРОБЛЕМАШ

ВIашагIкхийттача Штаташка керда президентство дIайоалаеннай. Ноябрьски хоржамашка котало яьнкха Р. Рейган 20 январе официально шийна посте дIаэттав, хIаьта цунах США 40-гIа президент а хиннав. Вашингтонера Iаьдал демократашкара республиканцашка кхаьчад. Хьа тIа доагIача дийь шера Картер волча хана хиннар санна йоацаш мехкара политика овлангара денз хувцалургья яхилга дац из. Хоаш ма дий, демократически а республикански партеш йоккхача капитала хьашташ кхоачашдеши цунна тешаме гIулакх деши йолга.

Бакъда, хIаьта а нийса хургдацар Вашингтоне хулаш латтача хувцамий лерттIа мах ца бича. ГIулакх миштта латта вьтча, из латт США агрессивни гIозараш керда администраци хIанзехьа а гучахьа кхохкам кIаьдбара дукъала якха, машар чIоагIбара низаш, герзаш дукхагIа Iоадара наькъана юхатоха гIерташ хиларах. Уж гIерт СССР-царчен дегIадоагIача мехкашцарчен гIулакхашкара позици кхы а гIожагIа хилийта. Советски Союзал тIех тIема кхоачам шийн хулийталга тоале, дунен гIулакхашка шоашта йола лидерство Iалашъе.

Харжархоша ца хоржаш арахкессача Картерен цунна гонахьара барашек шоашта мел могар даьд керда администрацега милитаристски эстафета дIакхачийта гIерташ. Эггара тIехьарча деношка конгрессе дIачу еннай цар астрономически боарам бола — 200,3 миллиард доллар йола — укх шера 1 октябре дIадолалуш долча 1982 шера тIема хийчонга дIадахийта лерхIача ахчан смета.

Кхыметал «Нью-Йорк таймс» яхар санна буржуазена мутIахьа долча газето а гIулакха сагота долаш хетт: цу тайпара тIема хийчонга ахча дIаухийташ хилар экономически катастрофа а хулаш чакхдаргдий теш, яхаш. ВIашагIкхийттача Штаташка хозаш я кхыйола нийса оазаш а. Цар тIахьех Картер Iаьдала керте лаьттача шерашка вIалла ца хиннача тайпара ирхъеннача социально-экономически проблемашта дукхагIа терхам тIаберзабара. США дукхагIа хулаш боагIа арахьарча политика даькъе а Вашингтона позици реалистически хилар, герзаш Iоа ца а деш уж кIезигде гIерташ хилар лоаш бо[illegible].

Тамаш я уж дерригаш терхал ца деш керда администраци Iе могаш хуле. Миччa беса дале а, эггара хьалха ше официальни къамаьл деш кердача президента терхам тIабехийтар къоастаяна йолча США экономически социальни проблемашта, хIаьта чIоагIа лоаца а лоралуш а дийцар арахьарча политика дешаш.

Советски Союзах аьлча, Р. Рейган президента посте отташ хиларца дувзаденна цунга ше дахьийтача моаршал тIа Л. И. Брежнева белгалдаь ма хиллара, вай мохк СССР-ан США-нен юкъера гIулакхаш позитивно дегIадоаладара, дунен халкъашта юкъера актуальни проблемаш къоастаеча хана уж конструктивни уйла йолаш хилара тIехьа ба.

ЧАД: НЕОКОЛОНИАЛИЗМА ТИЙША ВОЛХ

Континента юкъе улла Чад яха африкански пачхьалкхе тIехьарча шерашка неоколониализма хоза доаца гIулакхаш леладу объект хиина дIаэттай. Цунна дукъала моастагIал тIехьа кампани йоаржаьй буржуазии французски непайоазоно, цун оагIонаш тIара хIара денна хьакхайкабу республика Хана йолча правительства адресагIа тIагувса кхераш. Цул совгIа Чадана юкъарчал доацаш тIема Iотакъам а тIалоаттабу. Чадена лоалахарча Центрально-африкански республикерча французски тIема базашка сиха кхы тIа форда пехотинцийн парашютистийн контингенташ тIаккхувлаш латт, царга тIема техника дIа а телаш.

Цу гIуллакха доле официальни бахьан хиннед цхьоагIо йолаш хилара тIаерзаь политика лелае лаьрхIа шин мехко цхьана яь ливийско-чадски коммюнике непатеха араяккхар. Из бокъонца хила доагIаш хиина хIама — вемарашха дола шин халкъ кхоталден къамаш шоай лоIаме хилари суверинитети бахьан долеш къовсам лоаттабера шоай низаш вIашагIтохен. гIерташ хилар доацар а дувцаш Ливи Чадана аннексировани е лерхIаш хилар санна хьахьекха да. ХIаьта Чадерча доазон тIа французски бIу вIашагIтохаш хилар, цун суверенитета бокъонца кхерам тIа а оттабеш леладер хьахьенхад «Чад шийн лоIаме хилара йоакхе е гIерташ» санна.

Цунна тIатоха доагIа Чад 1900 шера денз 1960 шерага кхаччалца Франце колони хиина хилар. Бакъда шийн лоIаме хилара шийна бокъо яьккхачул тIехьагIа а 20 шу гаргга йолча хана цу мехкара мах французски бIунаш мехкара арадахара тIехьа къовсам лоаттабеш хьабоагIа. Повстанчески отрядаша тIом а баь 1979 шера 23 марта кхарала Маллума профранцузски режим йохаьчул тIехьагIа мара французски бIунаш мехкара дIадахадац. Цу шера ноябре вIашагIъеллаяр Г. Уаддей керте вола хиина йола правительство.

Цу Хана йолча къаман цхьоагIон правительства дIакхайкадаьдар ерригача пачхьалкхенашца, къьастта а лоалахара ярашца, доттагIали цхьана гIулакхаш леладара ше тIехьа хилар. Цо цIаькха а хьахьенхар цу регионе дестабилизаци яра пайда беш Чад цIаккха хургйоацаш хилар, тIахьийхар кхыйола пачхьалкхенаш Чада чурча гIулакхашта юкъе ма гIерта, аьнна, хIаьта чIоагIа дукхьала яьлар шийн территоре тIа, моллагIа тайпара иле а, кхыча мехкий тIема боацаш юхаматтаоттае гIертара.

Иштта шин дукхьа йоацача антиимпериалистически позице неоколонизаторий Чадацара эгIазал айлийтай. Валъла колониальни авантюрай бIаьшере кхы юхайоагIаргйоацаш дIаяхай. Иштта из белгалдаьккхар ше яьча заявлене тIа французски компарте цIерагIа ФКП Политбюро члена, Къаман собране депутата М. Гремеца. Цо чIоагIа харцахьа лаьрхIар Африке империализма жандарм санна хила гIертача французски доал деча гIозараша леладу гIулакхаш.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

БОЛХЛОЧО — ПРЕДПРИЯТЕНА, ПРЕДПРИЯТЕ — БОЛХЛОЧОА

«1981 — 1985 шерашкеи 1990 шерага кхаччалцеи СССР экономически социальни дегlайоалара кертерча лостамех йолча» проекта тlа белгалдаь да: «Потребление общественни фондаш 20 процент лакхъе. Цу фондех бахача наха телача ахчани льготайн лоархlам, производственни, социальнo-демографически проблемаш къоастаяра боле лоархlам чlоагlъбе. Потреблене общественни фондашка дlадохийтача ахчах пайда эцара эффективность лакхъе, цу даькъе объединеней, предприятей, организацей средстваш а йолаш...».

Цу хьакъехьа боккха болх беш я «Омскнефтеоргсинтез» яха объединени. Заданел совгlа продукци арахец, электроэнерги, доагор кходу, мехкдаьтта продукташ йоаелга кlезигду — цу дерригнеша новкъостал ду болхлой средстваш lоаяра, кхом беш хьурмат деш хиларо предприяте торо хулийт кlара шера ах миллиен совгlа сом кходе. Материальни поощренеи социально - культурни мероприятейи фонд шера 2 миллиони 400 эзари сомата кхоачеш хул. Хlара болх беча сага юкъера лаьрхlача 266 сом кхоач. Иттлагlча пятилетка шерашка хьалдаьд 70 эзар квадратни метр хулаш наха чуlе цlенош. Объединене я 24 столови, 14 буфет, профилактори, библиотека, унахцlено лоравеи спортивни комплексаш. Болхлой дезалашта сомий бешамаш лелае участкаш тел. Предприяте стипендиаташ дешаш ба институташка.

Боккха болх бу объединене реконструкци еш, хьалъю мерда комплексаш.

СУРТАШ ТlА: автоматически углеводородни комплекс хьалъеча тlехдика къахьегаш я Храброва Виктора комсомольско - кагирхой бригада. Цу коллективо лаьрхlад 1981 шера 1-ча квартала гlишлон - монтажни балхий программа КПСС XXVI съезд хьаеллача денга кхоачашъе. Аьрдехьара аьттехьа — монтажникаш М. Никитин, В. Красноусов, С. Волдеев, Н. Курочкин.

Омски лакхехьарча дешара заведенешка дешаш ва предприяте 23 стипендиат. 13,5 эзар сом шера дlадохийт царга дешийтара.

Укх шера болхло Клюстер Андрей (сурта тlа) политехнически институте холодильни машинай факультета 1-ча курса студент хиннав. Стипенди цунна тел предприяте.

Объединене шийи я «Нефтяник» яха наьи ду бассейн а йолаш йола спортивни комплекс (сурта тlа), яйгача атлетика манеж, ловзаранта йола спортивни залаш.

Объединене шийи гlонна бола боахам ба — «Нефтехимик» яха совхоз. Цо lалашъю цехий столовеш дулхаца, баьцадааранца. Цlей долча хана оранжерее мерда эзаш хул: оранжерея болхло Г. Дюба эзай «хьуркъам» чуийца йоагlа.

Ю. НАБАТОВЕИ, А. ЧЕПУРКОИ урташ.
ТАСС фотохроника.

ДИЦЛУРГДОАЦА ВlАШАГlКХЕТАРАШ

Республика яздархой Союзои книжкаш дезарий общества Назрановски районе чакхдаьхар вай мехка коммунистий хургйолча форуме — КПСС XXVI съезда хетадаь Нохч-Гlалгlай литература денош. Вlашагlкхетараш хилар республика яздархошцеи поэташцеи Мусаев Махьмадаца, Боков Альмадаца, Плиев Махьмад - Салидаца, Саидов Билалаца, Шайхиев Алвадеца. Осмаев Асламбекоца № 13 йолча Назрановски школе-интернате, № 1 йолча юкъерча школе, Буро-кlалхарча а Пхьилекъонгий - Юртарча а юкъерча школашка, районо, АМООС-е, Пхьилекъонгий - Юртарча хлаташ дlачуйдеча лунктe.

Дицлургдоацаши догтохадолийташи дар Назрановски трикотажни фабрика болхлошца хинна вlашагlкхетар. Къаьстта белгалдоалаш хилар из республика промышленни предприятешта юкъе лелаьча социалистически яхье котъллараx предприятейа КПСС Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета, ВЛКСМ обкома карара кара тела Цlе байракх луча хинна инйсдалараx.

Фабрика коллективаа из башха - дика цlей даькъала дийцар яздархоша, шоай творчески наькъаш дийцар, дlахорча шоай планашта дагабаьлар.

М. ЗЯЗИКОВ,
КПСС Назрановски райкома пропагандаи агитацеи отдела инструктор.

«СОЦИАЛИЗМА БАЙРАКХА КlАЛ»

Ишта оал город Хошимине Вьетнама революце Музее хьайийладача выставках. Цул экспонатаца, фотовитринашца дувц Вlашии Экономически гlо дара Совета 30 шера баьча балхах. Вьетнаме СЭВ гlулакхаш довза довш хилара бахьан кхетадеш да. Моттигера информаце органаши партийни пропагандисташи гlерт бахача наха 1978 шера девз СРВ боьхьоица член йолча социализма мехкий цу экономически организаце вахара низахн боккхача лоархlамахи дувца. Города бахархой чlоагтlа терхам тlабахийта хьожаш ба вердача экспозицета.

Хошимин — Ханой.
Л. МИЛОВАНОВ,
АПН соб. корр.

ДАИМ ЦХЬАНА

XVIII бlаьшерара Нохч-Гlалгlайчен торгово-экономически бувзамаш

XVIII бlаьшере 20—30 шерашка нохчашен гlалгlашен Россецара, лоалахь дахача къулбаседакавказсиин закавказски халкъашца — гуржашца, хlирашца, черсашца, дагестанашца торговле гlуланхаш каст-каста леладеш хиннад.

Торговли бахьан долаш, эггара хьалха, культурни экономически хьоашал тесcад вайнаха лоалахарча халкъашцен гребенской казакашцен Терски комендантa (г. Терки) архкаера вайта кхаьчача дукхача йоазонаш хьахьокхачох, цу городе баьхача окоченашей (нохчаша) Аксае баьхача (Дагестан) нахен дlа-юха чlоаггlа торговли гlуленхаш леладаьд.

Терке баьхача окоченаша торговли лелаьй аксайцашца лелаьь ца lеш. Святой Креста чlоагlале йолаш баьхача нахаца а, хlаьта иштта гребенской казакашца а. 1726 шера 28 февралерчен 7 мартерчен документаш тlа яздаьда Святой Креста чlоагlале йолча бахача нахаца базар е аьнна чубитача Тийрка йисте баьхача нахагара — окочанашмара Кастанов Баматагара цунца хиннача болхлочунгра, Гиреев Ибраьхlамтара администраце йоаггlаш йола йоал яьккхай, аьнна. Цу тайпарча йоазонаш тlа 13-чен 14-чен марта, 1726 ш. дlаяздаь да шийца цин болхло а волаш Мусаев Махьмудя цхьа болхло а волаш Баматов Исмаlилди казакий гребенской городашка: Чераленне, кхьачахьа чубита хиннаб хlамаш йохкеш шоашта эшар аьнеи, яхаш.

Хиина хила тарлу Терки, Сантой Крест, Гlизлаьре, Моздок яха чlоагlаленаш хьалхале дукха а хьалха дена лоамашка баьхача нахен гребенской казакашен йоал йоацаш вlаши торговли леладеген хlамаш дlа-юха хувцилгеи. Иштта, 1708 шерарча документа тlа яздаьда: «Цу нагlех вола Ахди-Гирей, ведда леле черкессии уадени Лузан, терски окочех 2 саг... Теркера доккха чкъаьрий а ийца Нохчашкахьа ихаб...». Нохчийчен Гlалгlайчен Россеия торговле, политически экономически бувзамаш хилийта гlерташ цу хана леладаь гlулакх Нохч-Гlалгlайчен халкъашта лоаш а цар историе чухь лоархlам болаш а хlама хиннад. Нохч-Гlалгlайчени Россеи бувзамаш чlоагlдаларга тьесавкъа нохчий, гlалгlай, эрсий халкъашта юкъера доттагlала лардаш а чlоагlъяла йолаей, хьадила доладеннад производительни низаш дегlадоладара дола хьалаш а.

Къулбседа Кавказа лоамарошта юкъера, хlаьта иштта эрсий паччахьалкхенаш Кавказа дерригача халкъаштен юкъера торговли гlулакхаш чlоагlдара боккха лоархlам болаш хиннай город Гlизлаьре.

Къулбседа Кавказа масее а минингера лоамарой Гlизлаьре базара ухаш хиннаб. Цар йохка (хувца) кхихьай цига юртбоахама продукташ, ремесленни производства тайп - тайпара товараш.

Гlизлаьре Къулбаседа Кавказа халкъий йоккха торговли центр хилара бола лоархlам ца бовш XIX бlаьшеригга кхачалца хьаенай. Цига ухаш хиннаб эггара дукхагlа юрта боахама продукташ ремесла товараш дохкаш хиния а, хlаьта иштта бешамашкен Тийрка йистошкарча чlоагlаленашкен болх беш хинна а лоамарой. Бlаьстан кхьхье гор. Гlизлаьре ухаш а гуррашца цига хулаш а хинна лоамарой 22 эзар сагага кхоачаш дукха, цхьайолча хана кхы дукхагlа а хиннаб.

Казакаша Гlизлаьрера ийдеш хиннад гаташ, кlомала кlадаш, баракъаш ду кхыдола товараш. Тlакхха уж хувцаш хиннад нохчашца говрех, моашоех, гlовталех, тlакхеххача фертаех и. кх. дl. Цул совгlа, казакаша укхаза кхухьаш хиннах дукхкха чйтъаьрий, кхыдола товараш.

Торговли дегlайоагlаш хилар теркал а даь Кавказе: Гlизляре, Моздоке. Хlаьта иштта казакий гребенской станицашка а лоалаха дахача къамашка а дохка кхухьача нохч-гlалгlай товарех йоал йоахилга оттадаьд паччахьа администраце. Цудухьа йоал йоацаш торговли ца леланйтара Тийрка йисте гlолла ядача гребенской станицашна чуххоаччачи казакий разьездаш ях хиннай. Из даь хинна хlамаш йохкаш бола нах Гlизларе дlахьежабаро, бакъда, из ханал хьалха даь хlама хиннад. Нохчашен гlалгlашен цу заставех къайлагlа тlех а бувлаш казакашка йохкаш хиннай шоай хlамаш. Хlаьта а Гlизлаьре торговли дегlайоагlаш хиннай. Поручика Мокроусова 1733 шера 25 мае сиича лаьрхlача ордера тlа яздаь хиннад Черелении яхача городоке, хlаьта иштта ахьча гребенской городашка а Кизлярони чlоагlалене а Брагунски юрта баха нах мара, лоалаха дахача халкъех бола нах, цу даькъе нохчийн гlалгlайн а цхьанкъа саг, чу ма вита, аьнна.

Казакий заставашка частниста довнаш хулаш хиннад гребенской казакашка дохка а хувца а шоай товараш дахьаш ухача нохчашцен гlалгlашцен. Цхьайолча хана шоай товар кийце Тийрках юха сехьа а баьле, тlакхха казакаш юхалелхабеш а хиннаб. Профессора Б. В. Скитскоe шийи книжка тlа йоза техача цхьан документа тlа яздаь да 1751 ш. гребенской городашка казакашка хlамаш йохка Тийрках тlехвалийтавац хетаргахьа Нохч-Гlалгlайчене чlоагтlа хьалдолаш хина, 20 ворда етта хlамаш а яхьаш вена, нохчо Цуманев Кичин, яхаш.

Нохчаштен гlалгlаштен юкъе хиннаб Тийрка йистера гаьнна дlаухаш а торговли лелаеш а нах. Иштта 1791 шера Петербурге шийгара лоткъам эцача хана Ушурмаца (Мансур) лийнача нохчо, 50 шу даьнна хиннача Гасан-Хьамас фу деш хиннав хьо, малагlча моттигашка хинвав, аьнна шийга ляьттача, жоп деннад: «Вахаш айса мел яьидача хаиах дукхагlа йола ха лаьттаиа болх беш яьккхай. Хlаьта дукхача дагестанскии нохчийн юрташка лайннав, цхьаццадолча гlуланхашта, иштта торговле гlулакха ваха Таманскии гlайрен тlа а хиннав», аьнна.

Лоалаха дахача къамашпа кхыча городашка шаргlатта торговли лелаяра йоаггlаш йола йоал дlаеннaчул тlехьагlа паччахьаlаьдало дlателаш хиннача паспорташка хьежача Гlизлаьре баьхача окочанех болча нах торговле лелаьй Кавказе лелаьь ца lеш цун довзонел гаьнна арахьа а.

Нохчий юрташка баьхача цхьаболча наха, дукхагlча даьа хьал долаш болчар, XVIII бlаьшере чакхйоалаши XIX бlаьшере йолалуши бийда мехкдаьтта довхаш хинад, шоай лоалахошка казакашка дохна. 1811 шера 4 августа инарала Ртищевга хиначча письмо тlа хоам беш хиннаб Тийркал дехьарча машаре бахача нохчашкара шоашта боккха пайда боал, яхаш, хаlна аьлча цар дохка хьаькхухь тхоиа вордий чархашта хьекха чаьх тlа хьатсдаш дола мехкдьтта яхаш.

Нохчашкахьей Гlалгlашкахьей кхухьаш хиннад товараш къулбаседа кавказсии закавказсии дараш кхихьа ца lеш турецкии персидскии, кхыметтел малхбузен европейски а товараш.

Торгово - экономически центраш хьахиларо тоьо хилийтай Нохчийчен Гlалгlайчен торговли дегlайоалас а товарно - ахчан гlулакхаш совдаха а. XVIII бlаьшере чакхйолаши XIX бlаьшере йолалуши торговли центраш а хина дlаэтта хиннай Старя Юрт, Брагуны, Костек, Гудермес, Атагlе, Шаьла, кхыиаш. Нохчийченал арахьа — Аксай, Эндаре (Андреево).

Ахчан цlераш укх тайпара хиннай: 5 кепиг — цхьа шай, гривенник — ши шай; пятиалтинни — кхо шай; двугривенни эппаз, е аббаси (гуржий дош); четвертак — кхи шей; полтинник — ах сом; дото сом — манет.

Дерригa а хьанйцача Нохчийчен Гlалгlайчен XVIII бlаьшере торгово - экономически бувзамаш хила доаггlача боараме дlадаьржа хиннадац, аьнна ларйiа мегаргдолаш да.

Баьлза, хlаьта а Нохч-Гlалгlайчени Къулбаседа Кавказа къамаштен Россенен юкъе цар доттагlал чlоагlдаре, цар юкъара культура хьалре, планово - экономически гlулакхаш дегlадоаладаран чlоагlдарая новкъостал деш хинна тайп - тайпара политически, экономически, культурни бувзамаш долаш хиннад.

Ш. АХМАДОВ,
историческа lилмий кандидат.

НАЬХА БАРКАЛ ДОЛАШ...

Грознерча дукхача бахархошта дика йовзаш я № 61 йола «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене ОРС-а тиiна. Из я Грозненски lама гаьна йоацаш. Цо дlалоац пхеза вlашгlардаьча цlен эррига цхьоалагlа этаж. Дика кийчъь я витринаш, зале дукха да тайп-тайпара дола цlагlа лезаду эзаш. Тика чу болх беш я барт тайпа йоккха коллектив, изоватiкъе совгlа саг ва укхаза къахьегаш. Тика заведующи ва 20 шера совгlа ОРС-е болх беш вола В. Матюхин. Цу юкъа йоккха опыт lоаьй цо. Шийла хоар, ше lомадаьр хамаьрца дlалу цо торговле къоначa болхлошта. Коммунист, хьехамча, хьинаре болхло Матюхин, дика вовзаш лоархlаш ва торговлерча болхлоша.

Коллективо массаза а хадал хьалха кхоачашъю план. Иштта, тlехкхоачашйир цо дахача шерара план а.

Хlама эца вечача сагана эхь-задел лeладу продавецаша. Тlехдика кхоачашду шоай декхараш отдела заведующе Л. Швецовас, йохкархочо Л. Сатуевас, кхычар.

Хlанз КПСС XXVI съезда яха ма йовгlара накъалхар духьа хьинаре къахьегаш, укх шера хьалхарча квартала план съезд хьаеллача денга кхоачашъе лерхlаш я из коллектив.

Х. БЕРСАНУКАЕВ,
«Грознефтеоргсинтез» объединене экспедитор.

«ЭКРАНАС» ЯХАЧА ЗАВОДА СОЦИАЛЬНИ ПЛАНАШ

«Экранас» яха Преневежски завод (Литовски ССР) — мехка боамхагlьярех lаьржа-кlайн бесаш долен йоккхий телевизионни кинескопаш арахецаш прех цхьа предприяти я. Цуи продукци тlехдика хиларца белгалйоалаш я. Паневежисски кинескопаш дlаухийт эррига союзни республикашта. Доазол арахьарча паччахьалкхенашка, эттара хьалха СЭВ мехкашка, хlаьта иштта ФРГ, Франце, Англе, Итале, Греце. Хlанз завод бесаш дола кинескопаш дукхагlа арахеца йолаеш я.

— Предприяте планагlа, — дувц цуи директора Навицкас Винцентас, — лаьрхlа да арахецаш йола продукци хадавза дукхагlен цуина дикал лакхагlен хилийта да lеш къахьегамхой производственни бытовойи хьалаш тоаделга а. Оаха технико-экономически планага хьежа увтта а ю кхоачаш а ю коллектива социально дегlайоалаяра план а. Цу тlа чlоагтlа терхам тlабохийт болхлойи гlулакхерча наькен социально - культурни эзарашта, цар профессиональни общеобразовательни боарам лакхбара.

Цу тайпара план кийчъе йолаю комплексни социологически тохкамаш а деш. Цар гучадоаккх къахьегамхошта нертгерча даьгъе эзараш. Из болх завода социологашна цхьана бу Литовски ССР Iилмай Академе философе, социологе, права Института болхлоша. Чоте лоац иштта боккхой предложенеш, партийни профсоюзни собранешка цар дийнар. Цу дерригнеша lалашду эррига коллективна хьаштагlа хьежжа йола реальни план кийчъелга.

«Экранаса» социальни планаш тlаерзаяь я болхлой, гlулакхерча наьха, цар дезалий салаlара а увахцlено лораяра а хьалаш тоадара. Курорташ йолча моттигашка арендагlа цlенош лувц заводо, тайп-тайпарча профсоюзни салаlара цlеношкеи санаторешкеи путевкаш тел, шийи пионерский лагерь я, цхьайттагlча пятилеткагlа шийи салоlара база хьалъе лаьрхlад.

Социальни дегlаяра плана тlа лоархlаме моттиг дlалоац балхлой, техникай, инженерий, гlулакхерча наьха дешаро, профессиональни говзал лакхъяро. Чакхъяьннача пятилетка шерашка лакхера, юкъера специальни заведенеш, общеобразовательни школаш чакхъяьхай бlаьш болча наха.

Витаутас МИКУЛИЧУС,
АПН корреспондент.

Газета аргlамара номер араярлъа 31 январе.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйранара гимнастика.
9.05 — «Оршаново» телестуде концертни зал.
9.55 — «Тростинка на ветру». Телевизиони художественни фильма, 1 сери.
11.05 — М. Брукс. — РСФСР заслуженни артиста Э. Грача («Шпагат») дlалоац концертни хьалхара.
12.20; 14.30 — Керданараш.
14.50 — Телевизиони документальни фильмай программа.
15.35 — «С. Орлова лоиош».
16.05 — «Спортивни класс».
16.35 — «Тамань». Телевизиони документальни фильм.
17.35 — Лыжни спортах йола Дунен кубок. Мlаlа нах. 15 км. Кхалнаь. 10 км. Болгаре ЧССР-ера передача. Горнолыжни спортах йола дунен кубок. Слалом-гигант. Швейцарера передача.
18.30 — «Хlара сурта тlа — малъ».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Iилмай вахар».
19.45 — «Халкъий мудишаш».
20.00 — «Целина» яхача телевизиони дукхача серей документальни фильма премьера. Фильм лаьккхаа новкъоста Л. И. Брежнева книжках. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР халкъа артистай М. Биешу концерт.
22.30 — «Тахан дунен тlа».
22.35 — Баскетболах кубок ерий кубок. «Жальгирис» (Каунас) — СК «Молере» (Франце). Каунасера передача, 2 тайм.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Шахматни школа».
8.35; 9.35 — Географи. 7-гlа класс. Эрсий арений lалама кашакаш.
9.05; 14.30 — Хьехархой говзала урок. Литература хьехархочун Е. И. Ильина балха опытах лаьца.
10.05 — Французски мотт.
10.35; 11.40 — Природоведени. 2 класс. Лаьй тlара лерам.
10.55; 15.35 — Iилман - популярни фильм.
11.10 — ПТУ дешархошта. Н. А. Некрасова лирика.
12.00 — Студенташта-заочникашта. Лакхара математика. 2 курс.
13.15 — Политически экономи.
14.00 — Подготовительни отделене лаьдугlархошта. Математика.
15.00 — «Миша, фу хьех ПТУ? «Хьамсарча цlен йоахал».
15.50 — Эрсий — хьехархочо. Советски паччахьалкхени бахьанийи лард. 8 класс. Къахьегама договор. Къахьегама дисциплина.
16.30 — Истори. 5 класс.
17.05 — «Дунен халкъашта мукъарак къал» (гlалгlай меттала).
18.10 — «Киноцхьабара альманах».
18.30 — «Цхьацlо йола денош» (гlалгlай меттала).
19.00 — «Нохч-Гlалгlайчу гlоалаь».
19.20 — Лора беседа. «Лоралаш гриппе!».
19.30 — «Спортивни Нохч-Гlалгlайче» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, берашi!».
20.15 — «Объектив».
20.45 — Московски паччахьалкхен академически филармоние симфонически оркестро дlалоац И. Жиганова произведенеш.
21.40 — «Ираз делаш хилар дукха». Телевизиони художественни фильм.

28 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйранара гимнастика.
9.05 — «Хьахха довла, кlаьнаш!».
10.05 — Немций мотт. Телевизиони художественни фильм. 2 сери.
11.20; 14.30 — Керданараш.
14.50 — Социалистически мехкий документальни фильмай программа.
15.45 — «Миша, фу хьех ПТУ». Конференци энергетически промышленнаста предприятешта болхлой кийчбар.
16.30 — «Халкъий хлахлараш». СССР халкъа артиста Л. Ивановa кхоллаиах доля фильм-концерт.
18.45 — «Сельский дагардер». Телевизиони журнал.
17.30 — «Эрсий къамаьл».
18.00 — «Мичад мо, зурманчаш!».
18.30 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Динамо» (Рига). Перерыве — велоспортах йола СССР-а чемпионат. Трек.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Неделя» яхача еженедельника приз эккхара футболах йола дунен халкъашта юкъера турнир. Финал. Шоллагlа тайм.
22.30 — «Тахан дунен тlа».
22.35 — Балета артистий концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.03 — «Шиана, дайи-наанийi!».
8.35; 9.40 — Зоологи. 7 класс.
9.00 — Вольфганг Амадей Моцарт. Хьалхара передача.
9.30 — Iилман-популярни фильм.
10.05 — Немций мотт.
10.35; 11.35 — Юкъара биологи. 9 класс. Ч. Дарвина эволюционни теори.
11.05; 14.35 — Хьа ленински библиотека. «Паччахьалкхен революци».
12.05 — Студенташта - заочникашта. Лакхара математика. 1 курс.
13.15 — Философи. Юкъара-экономически формаци.
14.05 — Подготовительни отделенеи лаьдугlархошта. Физика.
15.05 — Ж.-Б. Мольер «Мещанин во дворянстве».
16.10 — Н. Анисимова цlерагlча НГИНЗ коллективана вlашагlкхет республика яздархой.
16.50 — Вай вахара этапаш. Коллективизаци наьх.
17.05 — Киножурнал.
17.15 — Юнцаш а парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект. «Кердача толамашка» (нохчий меттала).
17.40 — Документальни фильм.
18.00 — «Телезрителя хет, притихо м, кьехар ду...».
18.30 — «Iилмаи техника». Киножурнал.
18.40 — Къона Iилманхой — парте съезда. Iилмаи техника даькъера комсомола Нохч-Гlалгlай обкома преме лауреаташ.
19.00 — «Нохч-Гlалгlайчу гlоалаь».
19.20 — «Сталкер». Художественни фильм. 2 сери.

21.00 — Серенада Ш. Рузи (Румыни). Концерт.
21.40 — «Сверстницы». Художественни фильм.

29 январь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйранара гимнастика.
9.05 — «Мичад мо, зурманчаш!»
9.35 — «СССР халкъий халкъа кхахараш».
10.30 — «Хьайбай дунен тlа».
11.20; 14.00 — Керданараш.
14.00 — Москва телевизиони студий документальни фильмай программа.
15.50 — «Шахматни школа».
16.20 — КПСС XXVI съезда кхадолхаш. «Разсельмаш» яхача производственни объединене фрезеровщикаш, парте XXVI съезда делегатаж Б. И. Петривеща йола очерк.
16.35 — Украина халкъий хелхараш.
17.20 — Баскетболах йола Кореча кубок. Мlаlа нах. «Динамо» (Москва) — «Ортез» (Франце) 2 тайм. «Динамо» спорта Дворецера передача.
18.00 — «Миллионий ленински университета. Саги культура чlоагlдуча дезала лоаца даькъ. Передача даькъа лоацаш из философски Iилмай доктор А. Г. Харчев. Передача дlакъу философски Iилмай кандидата, КПСС ЦК пропаганда отделай консультанте В. Ф. Правоторова.
18.30 — «Сакъердаме потдаш».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Ха» программа арета. Дlахьор — комментатор Е. Синицын.
19.35 — С. Прокофьева, А. Хачатуряна, Н. Ракова лаьлсаш дlалоац кинематографе паччахьалкхен симфонически оркестро.
20.05 — «Целина» яхача кин. Л. И. Брежнева книжках дьаьдча телевизиони дукхачи серей документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Новакъостий, илли аьд наййi». Музыкальни программ. Перерыве «Тахан дунен тlа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Эрсий къамаьл».
8.35; 9.35 — Ботаника. 6 класс.
8.55 — Вольфганг Амадей Моцарт. Шоллагlа передача.
9.55 — «Томсин узорам». Iилман популярни фильм.
10.05 — Къамаьл да Испански меттала.
10.35; 11.35 — Л. Н. Толстой «Вол кхачахчу тlехьа». 7 класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Астрономи.
12.05 — Физика. 3 курс.
13.15 — Iилман коммунизм.
14.00 — Подготовительни отделеней лаьдугlархошта. Математика.
14.30 — «Судьба человека». Субтитраш йола художественни фильм.
16.05 — «Эрсий — хьехархочо». Природоведени. 3 класс.
16.35 — М. Ю. Лермонтов. «Бородино». 4 класс.
16.20 — «Къахьегамо боах саги сийлаи» (нохчий меттала).
18.30 — «Халкъий депутатий Советашка».
19.00 — «Нохч-Гlалгlайчу гlоалаь».
19.20 — Киножурнал.
19.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, берашi!»
20.15 — «Ю. Смуул. Вахара, кхоллама наькъаш».
21.00 — М. Глинка произведенеш дlалоац Центральни телевидени Всесоюзни радиои йоккхача симфонически оркестро.
21.40 — «Доазол арахьарча фильмаш экрана». «Красный и сумасбродный». Художественни фильм (Венгри).
23.45 — «Тахан дунен тlа».

30 январь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильмай программа.
9.30 — «Хьежалаш письмашка». Художественни фильм.
11.20; 14.30 — Керданараш.
14.50 — Документальни фильм.
15.20 — «Тха адрес — Советски Союз».
16.15 — «Дунен халкъий кхоллам».
16.45 — «Москвичаша — парте съезда».
17.10 — Фильм болча хьовшалгlа! «Стоптанные туфельки». Телевизиони художественни фильм.
17.15 — «Саги закон».
18.00 — «Халкъий инструментий ансамбль» Гитара. Шоллагlа передача.
20.00 — «Целина» яхача кин. Л. И. Брежнева книжках оттадаьча телевизиони дукхача серей документальни фильма премьера. Кхоалагlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Трактор». Перерыве — «Тахан дунен тlа», яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Наьха школа».
8.35; 9.35 — Географи. 8 класс.
9.05; 10.40 — Советски изобразительни искусство историко-революционни тема.
10.05 — Английски мотт.
10.35; 11.35 — Истори. 7 класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Обществоведени.
12.05 — Лакхара математика. 1 курс.
13.15 — Мораль хьалхараи цу социальни лоархlамаш.
14.00 — Подготовительни отделеней лаьдугlархошта. Физика.
14.30 — Ф. М. Достоевский. «Преступление и наказание».
16.10 — Эрсий — хьехархочо. А. М. Горький. «Песня о Соколе», «Песня о Буревестнике». 7 класс.
17.30 — «Хьа горизонташ».
17.55 — Iилман-популярни фильм.
18.15 — «Шиана, хьаланаш!» (гlалгlай меттала).
18.45 — Киножурнал.
18.55 — КПСС XXVI съезда делегат М. С. Умхаджиева (нохчий меттала).
19.05 — «Нохч-Гlалгlайчу гlоалаь».
19.25 — «Ходоман. Реклама».
19.30 — «Фильмаш концерта а зрителов». «Отрава, 6» яха художественни фильм Кинопереча.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, берашi!»
20.30 — «Съездагара съездага». Шелковской район.
21.00 — М. Каккасоа произведений симфонически концерт.
21.40 — «Эламагlа Вина». Телевизиони фильма 1 — 2 серей.

Хоаттам

Тахан республике гlоллен Грозней хуицалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, lуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доллаш. Малх боалехьара секунде 0 — 5 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —2 +3. Грозне 0 гаргга градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча хана лаьгlо лоа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагlонашкахьара секунде 3 — 7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна 2—7 градус шелаля дийнахьа 0 — 5 градус йовхали йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителя — 9-24-03; бехктоххама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ05030. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 371.